Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШИНАРА, 24 АПРЕЛЬ, 1990 ШУ. ★ № 48 (7862) ★ Мах 3 кеп.

Яхьа дневник

Лаьрхlар кхоачашду

Шоаш пятилетка тlеххьарча шера тlаийца доккхий декхараш ханал хьалха кхоачашдара ерриге таронаш оврдагlъяьхай Грозненски УТТ транспортникаша. Бизза пайда ийбу балха ханахи автотранспортахи. Цудухьа дерригача технико - экономически хьокхамий паччахьалкхен план дикка тlехкхоачаш ца еш,цхьаьнкха бутт дlабахийтабац цар укх шеро. Грузооборота кхаь бетта задани 108,7 процент кхоачаш а я, планал совгlа яьй 947,7 эзар тонно - километр. Хlаьта валови доходаш яра паччахьалкхен план а ткъаь кхоъи ахи процент тlехкхоачашъяьй УТТ коллективо. Оттабаьча боарамал тlех яьй цо 320 эзар сома маьха валови доходаш. Мовхьаш дlахьа кхахьарга дlабода мах планагlа лаьрхlачул ши процент лох а баь, предприятена кходаьд 33300 сом.

Бахача нахагара мах а эцаш, царна гlулакх дара задани 114,1 процент кхоачашъяьй УТТ водителаша. Ер шу доладелча денз хlанзлехьа планагlа лаьрхlачул совгlа 40 эзар сом пайда баьб цар паччахьалкхенна. Хьинар айдена къахьег цар укх апрель бетта а. Цудухьа графикал массехк ди хьалхабаьнна биъ бетта задани кхоачашъеш хьабоагlа уж.

Уж толамаш доахача къаьстта дика къа а хьегаш, башха - дика производственни хьокхамаш дахарца белгалъяьнна я Ахматукаев Махьмуд, Даншин Василий, Соколов Владимир керте латтача бригадай коллективаш, водителаш Льянов Батыр, Арсмерзаев Хас-Мохьмад, Ботолепов Геннадий, кхыбараш. Цар хlара сменагlа нормаш 125—130 процент кхоачашъю.

Деша дай бац

Шийтталагlча пятилетка тlеххьарча шера lалаьмате дукха гlишлош хьалъю вай республике, аьлча, дlадахача диъ шера юкъера лаьрхlача хlара шера хьалъеш хиннарел диззза дукхагlа. Уж хьалъеча мел эша аьшкбетона, столярни изделеш лоаттаяра дола доккхийи бехктокхамеи декхараш хьалхашка латт Умаханов Салам Умаханович керте латтача Грозненски «Стройиндустрия» яхача производственни объединене болхлошта. Цу даькъе доккхий мулаш доахаргда, аьнна дош деннадар цар. Цхьабакъда, укх шера хьалхарча квартале цар баьча балха итогашка хьежача къаьгта гуш да уж шоай деша дай ца хинналга. Товарни продукци арахецара паччахьалкхен план 83,8 процент мара кхоачашъяьяц объединене коллективо. Цу юкъа цар ара ца хецаш йисай 500 эзар сома маьха тайп - тайпара продукци.

Ший потребителашта продукци лоаттаяра дола договорни декхараш гаьнна кхоачашдаьдац цо. Хlаьта продукци маьхалъяькхара кхаь бетта заданех 31 процент мара лоархlабаьбац объединене болхлой. Цу юкъа цар ца йохкаш йиса тайп-тайпара продукци ши миллион совгlа сома маьха я.

Арахецача продукцета дlабода мах планагlа лаьрхlачул дикка лакхагlа ба. Къахьегама овсарле лакхьяра паччахьалкхен план 96 процент мара кхоачашъяьяц цар. Пайда бе безача, цхьа бlаь эзар сом зе а деш, чакхъяьккхай цар хьалхара квартал.

Иштта эсала болх бара керттера бахьан да шоай таронехи кхоачамехи бизза пайда ца ийбар, материально технически lалашо елга во вlаштlехьдаькхар.

ХЬАЖКIАШ ДIАЮВШ БА

Шерра даьржад гота балхаш Ачхой - Мартановски района «Самашкинский» совхоза кхашка. Бlаьсти тlеххьара юв культура — ялата хьажкlаш дlаювш я хlанз. Из болх бераш ба Бажиев Найну керте латтача бригадера Хачураев Ахьмада кулгалдеча арендагlа къахьегача звенора механизатораш. Тlеххьарчох къаьстта дувца доагlа.

Ткъаь бархlагlа шу да механизаторалла духхьал цу совхозе цо болх бу. Лаьтта мишта тоаде, хьажкlаш, кхыйола культураш маца дlае еза, царна малагlа lунал де деза хьеха дезаш а вац. Цхьаволча агрономал а дикагlа хов. Ше хьа мел дер уйла тlаяхийта ,тешаме а ду. Цудухьа массе хана дика хьувкъаю ше лелаю моллагlа культура. Масала, соахка план 21 центнер йолаш хlара гектара тlара 30 центнер фуалъяьха хьажкlаш чуя дош деннадар цо ший новкъосташца. Лийрхlар толаме кхоачаш а деш, цул совгlа чуийцар кхы тlа ийс - ийс центнер.

Из-м доккха хlама а дац, вай республике-м дукха ба хlара гектара тlара 50 центнерал совгlа хьажкlаш чуэцараш а. Бакъда. Ва. Цунца цхьаьна, царех дукхагlболчар хьалашца нийсде йиш яц Хачураева звено дараш. Цо хьажкlаш дlаюв лаьтташ, цкъа-дале, шера дукхагlйолча хана йокъал латтача моттиге да, шозлагl-дале, хий дехкаш а дац. Иштта хьалашка иззал хьувкъам кхебар доккхал де дезаш хlама а да. Цул хьалха хий ца дехкача кхашкара хlара гектара тlара 35 центнерал тlех хьажкlаш чуийца саг а хиннавац цу совхозе. Кхы а цхьа хlама да белгалдаккха дезаш. Дукхкача хана денз хьаьнала къахьегарах Октябрьски Революце, Къахьегама Цlеча Байракха, Къахьегама Сийлен шоллатlча степена орденаш еннай цу сий долча кхаш леладечоа.

Укх шера а дош деннад цо ший новкъостащца хlара гектара тlара 30 центнер фуалъяьха хьажкlаш чуя. Ерригаш а 200 гектара тlа кхеергъя. Хlанзле 120 гектар гаргга дlайийнай.

Хачураевца цхьана кхо саг ва цун звене. Хьажкlаш дlае царна новкъостал деш бригада кхыча звеношкара кхы а виъ механизатор ва. Дийнахьара балха норма 50 процентал тlеххоачаш ца еш цхьа саг вац царна юкъе.

Х. МАГОМЕТОВ.

СУРТАШ ТIА: «Самашкинский» совхоза звеньевой Хачураев Ахьмад; ялата хьажкlаш дlаювш йоалла агрегат.

В. ЮНЦЕВИЧА сурташ.

МАХ ХЬУВКЪАМО БЕРГБА

Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза Чагаев Имрана кулгалдеча шоллагlча бригаде шекара свеклаш дlаювш боахк. Из культура 170 гектара тlа кхеергья. Индустриальни технологех дlаюв уж. Гербицидаш тохаш Сутаипов lале лелаю трактор йоагlа, тlаккха макхаш тlехьатайса йола Умархаджиев Рамзана яр, цунна тlехьа сеялкаща Товсултанов Ахьмадеи Джамалдинов lаййндеи лелаераш. Уж берригаш а къона механизатораш ба. Хlаьта цар хьехамча республике цlихеза, Къахьегама Сийлен кхоккхе степена орденаш енна коммунист, СССР Лакхехьарча Совета депутат Захаев Лечи ва.

— Балха нормаш хаддаза тlеххоачашъю цар, — йоах И. Чагаева. — Хlаьта сона къаьстта а тоам беш дар да, хьадер цар цlена деш хилар.

Хьувкъам алсамбаккхара шоаша фу даьд а фу де лерхl а дувца дийхача, Чагаева аьлар:

— Гурахьа зяба аьхачул тlехьагlа удобренешца хьаьн а даь, дитар оаха соахка лаьтта. Укх шера бlаьсти цунца lайна тlоадал дlакъовлаш, цамца а даькха, тlера дlаийсдир.

Цхьа керда хlама юкъедоаладаьд оаха. Масала, итт гектар шекара свеклаш, дlайийча денз царна доал деш дерригна балхаш механизмашца дердолаш лелае шин механизатора Хаджиханов Русланаи Хакимов Саlидаи дlаеннай оаха, эшаш мел йолча техникаца уж lалаш а беш.

Иnca 150 гектар свеклаш кулг кара оасар дергдолаш подрядагlа лелае наха дlаеннай хlанзале.

М. ХАМАТХАНОВ.

Таронаш я

Дика дlадоладаьд карара шу Малгобекски района «Алханчуртский» совхоза хьайбаш леладераша. Укх шера квартала планагlа йохка йоагlар 146 тонн йолаш, 150 тонн шура ехкай цар пачхьалкхенга. Из дукхагlа я дlадахача шера хьалхарча квартале хинначул.

Уж толамаш даха хьайбаш леладерий аьттув баьннаб доакъара база чlоагlъяра совхоза кулгалхоша, партийнин профсоюзнин организацеша цlенхаштта йоакхо ярах, зооветеринарни болх тоабарах.

Дика къахьет укхаза шоаш хьалхедеча шинарех дукха шура луш дола хьайбаш хьехилийтара а. Хlаьта къаьстта хьинаре болх баьб доаркаша Албастова Тамарас, Бекботова Маремас, иштта кхычар.

— Бlаьсти шура лаьгlъялар каст-каста нийслуш хlама да, — йоах ферма доаркаша. — Цох тамаш елга а дац: цкъа—дале, доакъар кlезиглу, шозлагl-дале, дукхагlа дола доахан лекъа хул. Бакъда, укх шера цу тайпара хlама нийсденадац тха балха тlа.

Хlара кхоабача lаттагара дийнахьа йоакх 10—12 килограмм из дика хьокхам ба.

— Вай тхьовра хьоадаьчча тайпара, хьайбай боахаме керттера дар доакъар да. Мишта латт шун из гlулакх? — аьнна хаттар дир аз, фермa бригадирага Молороев Салега.

— Соахка гурахьа санна доакъар цlаккха lалашдаьдацар оаха. Хlара группана оттаяь я рацион. Цо аьттув боалийт лаьрхlа кийчдеш хьайбацта доакъар тела.

Паччахьалкхенга шура йохкара планаш кхоачашйой а, таронаш йоккхий я хьайбаш леладерий. Боккха тертам тlабохийт укхаза къахьегама дисциплина чlоагlъяра, фермашка кулг-кара деш дола балхаш кlезигдара.

Новкъа дале а, паччахьалкхенга дулх дохкара квартала планаш кхоачашъянзар совхоза хьайбаш леладераша. Масала, дохка доагlар 60 тонн долаш, дехкар 14 тонн дулх мара дац.

— Фу бахьан да цун? — аьнна аз даьча хаттара жоп делар совхоза парткома секретара Точиева Мухьмада:

— Цох лаьца кхы дукха хlама ала йиш йолаш вац со. Хlана аьлча, - цу хьакъехьа керттерча зоотехника дикагlа дувцаргдар из. Сона ховчох, укхаза керттера бахьан да, бухгалтерски учет лелаеш-дола каьхаташ тхоай ханнахьа оаха кийч ца дар. Бакъда, укх шера, ялх бетта дулх дохкара план кхоачашъе аьттув хургба, аьнна, хет сона.

Ч. МАГОМЕДОВ.

Парте райкома пленум

Укх деношка хилар КПСС Шелковски райкома пленум. XXX районни партийни конференце ергйолча отчетни доклада проект йовзийтар гулбеннараштa парте райкома хьалхарча секретара П. Г. Коломинске.

Доклада проект ювцаш къамаьлаш дир КГБ районни отделене начальника А.Г. Машкова, агропромышленни комплекса болхлой профсоюза райкома председатела Н. Т. Каглика, Червленски юкъерча школа директора А. Д. Стороженкос, «Шелковское» яхача ремонтно-технически предприяте управляюще А. Е. Мартыненкос, Ленина цlерагlча колхоза парткома секретара А. И. Бычкова, кхычар.

Пленуме дийцар иштта организационни дош. КПСС райкома шоллагlча секретара декхарех мукъавалийтар З. А. Бузуркаев халкъа депутатий районни Совета исполкома председателалла из харжарца дувзаденна.

Пленума балхаца дакъа лоацаш а къамаьл деш а хилар КПСС обкома хьалхара секретарь, НГIАССР Лакхехьарча Совета председатель.

Овсаре къахьийгар Ленински субботнике

Массане дакъа лаьцар

В. И. Ленин ваь 120 шу дузача денна хетадаь укх шера 21 апреле хиннача Ерригсоюзни, коммунистически субботнике дакъа лоацаш хилар Гl. Ахриева цlерагlча Назрановски «Электроинструмент» заводера 1200 саг болхло, инженерно-технически болхлой,гlулакхера нах. Царех 740 саг машинашъераш шоай массазарча балха моттигашка къахьегама вахте а этта, кхыча деношкарчул дуккха овсарегlа болх беш хилар. Цар къахьегама цlей долча дийнахьа арахийцар 60 эзар сома маьха товарни продукци, цунах дуккха яр кхояьча бийдалах хьа а еш. 21 апреле къаьстта дика болх бир халкъа эша товараш арахецача къахьегаш хиннача предприяте машинашъераша. Цар цу дийнахьа хьадир ткъо эзар сома маьха бахача наха чlоагlа хоатташи дика дlаэцаши дола уж товараш.

Шоаш цlеча шоаттдийнахьа даькха ши эзар сом алапи пятилетка фонда юкъедихьар завода машинашъераша.

Шоашта хьалхашка латта декхараш дизза кхоачаш а деш, дика болх бир предприяте коа, гонахьарча моттигашка лостам беш, кlир тохаш, басараш хьокхаш хиннача 380 саго инженерно - технически болхлоша, гlулакхерча наха. Хlаьта везткъа саг хилар ремонтни балхаш деш. Шоаш лаьрхlа хинначул дикка дукхагlа ремонтни балхаш чакхдаьхар цар.

К. БАШИРОВ.

Хьинар айдаь...

Радиотехнически заводе хьалхе а кийчо яьяр «Цlеча» шоаттденна. Субботник чакхдаккхара лаьрхlа штаб яр вlашагlъелла. Беррига низ тlабохийташ болх бар духьа цехашка материалаш lалашъяьяр, иштта кийчъяьяр оборудовани.

Завода болхлой шоай моттигашка къахьегаш бар, хlаьта, вожаш территори цlенъеш. Субботника арахийла дукхагlйола продукци кхояьча материалах хьаяь яр. Иштта цхьа тонн тиша аьшк а гулдир укхаза.

Территорена лостам беш даьр а кlезига дацар. Дlайийра дукха гаьнаш. Къаьнача гаьнашта кlира техар, нувхаш дlаяьхар, иштта кхы а дукха балхаш дир.

— Хьалха укх дийнахьа къахьийга даькха ахча вlалла дага доаццача дlахьожадора, — йоах завода партбюро секретара С. Ельнина. — Бакъда, хlанз хьалхе а белгалдаькхад оаха ахча сенга дlадохийтаргда. Ахчел дукхагlа дар тхоай социальни хьашташ кхоачашдарген, хlаьта юхедисар къахетамеча гlулакхашкеи дlадахийта лаьрхlад оаха.

М. МУСАЕВ.

Къахетаме фонде

Цlеча шоаттдийнахьа даькха ши эзар сом къахетама фонде дlадахьийтад тха коллективо, — хоам бир Октябра 60 шу дизара цlерагlча совхоза парткома секретара С. Солтамурадова.

Боахама болхлоша цу дийнахьа къахьийгар шоай балха моттигашка. Хьинаре болх бир сомий бешамашка, теплицашка, кхашка, фермашка, мастерскойшка. Бlаьстанара культураш дlайийр, хий диллар, гаьнашта молхаш техар, кхыдола балхаш дир.

* * *

«Силуэт» яхача производственни объединени коллектив дика къахьегаш хиларца сий деш хьайоагlа дуккхача хана денз. Иштта хьинаре болх бир цу коллективе ленински цlеча шоаттдийнахьа а. Берригаш а дика арабаьннабар. 2000 гаргга саг вар цу дийнахьа дакъа лоацаш. Царех 1800 совгlа бараш шоай балха моттигашка къахьегаш хилар. Хlаьта 200 гаргга саг объединене коа цхьалхло еш хилар. Цар дlаегlар 250 га а.

— Цу дийнахьа даькха 6 эзар сом дан нанеи доаца бераш кхедеча № 2 йолча школана - интерната дlахьожадир профкомеи къахьегама коллектива советои, — аьнна хоам бир «Силуэт» яхача производственни объединене профкома председатела Н. А. Горащенкос.

А. УЛАЕВ.

Хьаькъал а сабар а эш

КПСС ЦК платформа проект ювцаш

Вай общества ерригa лоархlаме проблемаш чулоац парте XXVIII съездага йолча Платформа проекто. Цхьабараша ала а тарлу, вай вахаре мел нийлуча гlулакхашта рецепт хила йиш яц цох. Сона хетаргахьа, духхьал де лерхlараш белгалдахарал совгlа, уж кхоачашдара йола средстваш а хьайовзийта еза. Ховш ма хиллара,вай хиннай дика программаш - деклараци, уж шоаш йолчча бесса духхьал лозунгаш а хинна йисар.

Наха дагадоахка гlулакхаш да, «эпохальни» деце а, хоадамболлаш дараш. Цхьабараш сона духьалбала тарлу, дерригa а диста, лаьрхlа де деза, аьнна. Хlаьта ховш ма хиллара, йолаш я шек хила ца везаш йола проблемаш, цхьабакъда, уж кхоачашъяра, къоастаяра дlахьалхашкахьа боаккхаш гlа бац. Масала, прописка—крепостничества ханара институт.

Е хьаэцаргда вай воай анкеташ, цар цlаккха кхоачалуш доацен ца доагlен хаттараш а тlехьа: къам, партийность, гаргарча нахах саг вий доазол арахьарча мехкашка? Шун гаргара нах хиннабий плен баха, суд яь? Вай тlаийцача Конституце тlа ювцача нийсхонга диллача, тайп - тайпарча учрежденешта сенна ха дезаш да из дерригa? Кхоана из дерригa а хургдоацаш дlадаккхара новкъадар фуд? Мел ха, каьхат, тайп-тайпарча паспортисткаштеи инспекторашти телаш дола ахча доаду цу гlулакхаша. Уж дерригa гlулакхаш дlадаьхача личности – гражданий бокъонащи лорaяра, даькъе Платформа проекта шоллагlча раздела тlа белгалдаьхараш кхоачаш а деш, цхьа зlамига гlа дlахьалхашкахьа боакхх вай.

Экономическии политически проблемаш мел боккха лоархlам болаш яле а, сона хетачох, кlезигагlа лоархlам болаш дац парти кердаяккхара дешаш. Кулгаллара дола дукъ дlаувзаш яр парти я, долче, парте хувцамаш ца хуле, цо баргал етт общества ерригача процессашта.

Цехови парторганизацешка Платформа проект ювцача дукха предложенеш тел парте строительства, царех я юкъара а принципиальни а яраш.

Цкъа-дале, хlанзарча хьалашка демократически централизма принцип йоагlаш йоацилга хьахайт, цо къиза структура йола ах бlаь шерара организаци хьаяьй цунах. Цу хьалаша таро хилийтар коррумпировании бюрократашта, миллионаш коммунисташ духьала боллаше, парте цlерагlа кулгалде. Демократически централизма принципо lалашъергьяц партех йолча уйлай бокъонца йола плюрализм, кlезигагlчар бокъонаш а лораергъяц. Духхьал демократически централизма тlера вай даьлча мара вайна могаргдац аппаратни цатоамашкара, перевороташкара идеяшта тlехьа нийса а гуччахьа а къовсам лоаттабарга довла. Парте мугlарашка йоацаш йола цхьоагlо я а ца яхаш, бакъдар хьалахара пайданегlа да из.

Шозлагl-дале, дlадаккха деза производственни принципагlа юххьандара партийни организацеш вlашагlъехкалга.

Хlанззе дlадоладе дезаш да производственни «первичкашта» метта территориальни яраш хьаелга. Тlаккха цхьаннегара шоллагlчунга довлар доагтlача хьисапе а lаткъаш доацаш а хургда. Укхаза бе шортта болх ба парте райкомашта а горкомашта а.

Кхозлагl-дале, — из да партийни взносаш цхьан процентага кхаччалца кlезигъяр. Укх тlеххьарча ханарча практико хьахьокхачох, партех шек а бувлаш, цун юкъера дlабувлилга нийслу взносаш дукха хиларах, уж коммунисташта хетачох, йоагlача дlаухийташ а яц.

Партийни взносаш цхьан процентага кхаччалца кlезигйича, мутlареча коммунисташа кхетадергда центральни аппарато совдар эшац, аьнна, из дlадаьккхача санна.

Платформа проекта тlа дlаяздаь да Советаш «экономически даькъе шоай лоlаме хила еза, ког гlортилга е... компетентни депутатски корпус а йолаш». Из практике чакх мишта доаккхаргда? Цкъа-дале, доагlаш долча законо дlадехарашка хьежжа предприятешкара йоахача налогех хьахила еза района, города бюджет.

Шозлагl-дале, НГIАССР халкъа депутаташ харжарах долча Закона юкъера дlадаккха деза къахьегама коллактивашта, объединенешта кандидаташ увттабеча доазув увттаделга. Хlаьта харжараштa бокъо яла еза дерригa моттигера дешаш къестаде.

Средстваш ца хилча компетентносто гlо дергдац Советашта, хlаьта бокъонца дола хоржамаш а хинна депутата йоагlаш йола статус ца хуле, средстваша а пайда лургбац.

«Кердача федерацега» яхача Платформа разделана сайна хеташ дола дlахора дараш тlатоха безам бар са. Союзнин автономнин республикашка даха къамаш къестаде йиш яц. Дерригача халкъашта цхьатарра бокъо яла еза, республика Лакхехьарча Советашка харжара а цхьатарра бокъонаш хила еза. Цул совгlа, иштта йола юридически статус хила еза РСФСР областашка а экономически регионашка а.

Ховш ма хиллара, москвичийи краснодарцийи яраш санна йоацаш кхы тайпа майни Тверски е Вятски лаьтташка бахача наьха проблемаш. Иштта хила еза Нохч - ГIалгlайчене бахача наьха юкъара проблемаш, аьлча а, нохчашта, гlалгlашта, эрсашта, укхаза мел бахараштa цхьатарра а йолаш.

Тlаккха мара дог доахилга дац общество чlоагlа хиларга; моллагlча къамех бале а, берригача гражданий цхьатарра бокъонаш хиларга.

Платформа тlа дlаяздаь да, доалахьен дуккха формаш хилара тlехьа я. КПСС аьнна. Цаl мара йоацача паччахьалкхен формагара цу дуккханешка мишта довлалургда вай? Цунна жоп далара дагадоха деза революцен лозунгех цаl: «Фабрикаш — болхлошта», тахханалца чакхъяккханза я из. Капиталисташкара хьа а яьха, бюрократашка дlаеннай фабрикаш, хlаьта цар паччахьалкхен цlерагlа шоай хьашт дар ду царех.

Укх гаргтарча хана дийза даргдоацаш да юхахьа а ехаргйоацаш, къахьегама коллективай доалахьа предприятеш дlаялар. Доалахьен бокъо каралаьцача министерствашкара арендагlа шоай предприятеш хьанйе хlана декхарийла я коллективаш?

Иштта дола хаттараш хьалхашка отт ведомственни квартираш гражданий шоай доалахьа хургйолаш царга йохка, яха соцам lобийшача. Болхлошен гlулакхерча нахеи къахьегаш хьахиннача средствай чотагlа хьалдаьдац - теш уж цlенош? Квартирех шозза ахча тела дезаш хьанаб-теш къахьегамхой? Цкъа-дале, дизза алапи хьаийдаьдац цар социальни дегlаахара фондашкара, тlаккха цу цlеноех мах тела безаш хул шоай алапех. Из килловзал дагаеха законодатель мала lехаве гlерт?

Нах чубаха цlенош цар шоай доалахьа дlадала деза вlалла хьем а ца беш. Из чакхдоаккхе, хьаькъалца деш гlулакх да из. Экономически даькъе ший лоlаме хиларах, экономическии социальнин даькъерча гражданий бокъовех дувцилга а дий, шоаш хьалдаьча шоай цlеной дай уж ца хулийташ хилча? Нагахьа санна шоай доалахьа цlенош а долаш, ца боалаш Казахстанера цlабаьхка нах нийсбелча, цар бокъо яр суде гlолла шоашта хинна зе Казахстана правительствага хьатакхийта. Тахан цигара байдда цlабаьхкача наьха цlеной дай ба исполнительни комитеташи предприятеши, цудухьа чуlе фусамаш а йоацаш бисача наха шоашта новкъостал дар дехар мара кхы де хlама дац. Цу даькъе доагlаш дола закон ца хиларах СССР правительствас соцам тlаэца безача дlакхаьчай.

Цхьанна правительства соцамаш де кхуврглоацаш дукха проблемаш я вай мехка къоастае езаш, цул совгlа, уж хlара дийнахьа кхы тlа гуча а ювл. Объективни законашта духьалдаьха а доацаш, хьаькъалца хьадаь дола юридически законаш эш вайна. Вахаргара хьадоагlаш хила деза уж, бакъдолаш дараш теоретически схемашта дlатlадахьа а ца гlерташ.

Проблемаш шоаш яц цатоамаш, къовсамаш, лелхийтараш, Уж хаинахьа къеста ца яр да дерригa толхадер.

Теша безам ба, керда херхача республика Лакхехьарча Совето, правительствас уж гlулакхаш теркалдергхиларах, лакхера указанеш хьакхачарга а ца хьежаш.

С. ЕЛЬКИН, Грозненски радиотехнически завода партбюро секретарь.

ХОАМ БУ

КПСС Нохч - ГIалгlай обкома идеологически отдело хоам бу карарча шера 26 апреле lуйрийна 10 сахьат даьлча КПСС обкома общественно - политически центре (Политически просвещене цlагlа, Грозный, ул. Красных фронтовиков, 12) Сийлахь - йоккхача Коталон 45 шу дизара хетаяь «Сийлахь-боккхача Даймехка тlема шерашка Нохч - ГIалгlайче» яхача темагlа lилма - пропагандистски конференци хургхиларах. Цига хьех бахка безам мел бараш: Сийлахь - боккхача Даймехка тlем тlа хиннараш, партен къахьегамен ветеранаш, идеологически актив.

КПСС Нохч - ГIалгlай обкома идеологически отдел.

КПСС XXVIII СЪЕЗДА НАКЪАДОЛХАШ: ПАРТЕ УСТАВА ПРОЕКТ ЮВЦ

Партийни керттера закон

Вай мехкарча вахара къулба цкъарчоа перестройкаца дІанийс а даь, хІанз ше овлангара эргаяла кийчлуш я парти. «Вахар сихагІа эргадувл, из тІехьайисай», яхаш хоз дехьара а сехьара а. Эргадувлача вахара зем беш, цун анализ еш, опыт Іомаеш хьайоагІа из укх пхе шера. ХІанз ше эргаяла кийчлуча хана чІоагІа накъайоал цунна цу юкъа Іоаь практически опыт. Парте кердача Устава проект кІоаргга уйла еш, боккхача теркамца ювцаш я массайолча партийни организацешка, из Іомеш а цун тохкам беш а ва хІара коммунист. Ца бича варг а вац, хІана аьлча цунца дусташ, цунца нийсдеш хила деза дІахора партецара цун вахара-лелара хьисап.

Цу проектана тІабахаб укх деношка Наьсарерча коммунистий керттера теркам а. Цу деша хетадаь тха аргІанара «Герга истол» а хилар укх деношка цигарча трикотажни фабрике.

Корр.: Нийшайн оаша?

— Нийшай.

— Іомаяьйий?

— Іомаеш да.

— Ала-дувца хІама дий?

— Шортта да.

Иштта дІадоладелар КПСС кердача Устава проектах дола тха къамаьл. Балхах мукъа йола ха яр оаха цу гІулакха хетаяьр. Цудухьа паргІатта къамаьл де йиш йолаш бар трикотажникаш.

— Фу хет шоана Устава проектах, малагІа уйлаш дагаухийт шоана цо, фу эргадаьккхача, фу ІотІатехача е дІадаьккхача бакъахьа хет шоана цунна тІера?

Гойгов Асхьаб, фабрика партбюро секретарь:

— Аз аргдар цхьа-ши дош. бІаьрчча хьанийцача — цун чулоацамца дукха я перестройка, демократи, гласность. Из дика да. Из Іойийшача бІаьргашта хьалхашка отт эргаьнна, хувцаенна парти, цун структура, наха кердача хьисапе цун дергдола сий.

Цу гІулакхо са айду, партех бола дег чура тешам чІоагІбу, дІахо бода цун никъ беркатегІа хургболга хьагойт. ХІьта а уйла тІаяхийта из Іойийшача совлен а, хІьата ца хилча бакъахьа хеташ а дола хІамаш корадоагІа цу тІара. Къаьстта дукха ледаро моттигаш я, аьнна, хет сона «Партена чура демократи» яхача II раздела тІа. Масала, хьожаргда вай цу раздела 10-ча пунктага. Цкъа-лета, боарам боаццаш йоккха я из (Устава тІа цо мел моттиг дІалоацаргья хац сона, газета тІа-м 58 мугІа дІалаьцаб цо.). Закона дош чулоацам кІоарга болаш а лоаца долаш а хила деза, цкъа аьнар шозлагІа юхадувцаш а моттигаш нийслу цу тІа, «Парте ерригa кулгалду органаш хоржаш я, — аьнна дІайолалу из пункт. — хорж кандидатураш шерра ювцаш а коммунисташта хетар ма могга чІоагІа теркал деш а, дукхагІча даькъе альтернативни ларда тІа, къайлагІа кхаж а тоссаш». Цох хетта дІахойодача шоллагІча абзаца тІа йоах: «Хоржамаш долча хана парте члений бокъо я боарам боаццаш дукха кандидатураш оттае, цу даькъе шоай яраш а».

Доашхаргда вай цу мугІарий маІан. «ДукхагІа долча даькъе» хІана хорж уж коммунисташа альтернативни хьисапе? ТІаккха «кІезигагІа» долча даькъе мишта харжа беза-хьогІ уж? Цхьан мандата моттиге цхьацца мара а воацаш, харжа беза-кх уж. Партийни нийсхо мича хул цох! Сона хетачох, «дукхагІча даькъе» яха ши дош дІадаьккхача бакъахьа да цу предложенецара.

ДІахо, лакхе ма аьнадий, хоржамаш альтернативни ларда тІа де деза, аьнна. ТІаккха цу вай ювцача шоллагІча абзаца тІа, цІаьнха а белгал сендухьа доакх: «парте члений бокъо я боарам боаццаш дукха кандидатураш оттае».

АттагІа кхетаргволаш а дикагІа а хургдецарий из вай мел дийцар укх тайпара вІаштІехьдаьккхача: «Парте ерригa органаш хоржаш я («кулгалду» яха дош а эшаш дац), дарна юкъейода хІара кандидатура кІоаргга а массе оагІора а ювцаш альтернативни ларда тІа, къайлагІа кхаж а тоссаш. Цу даькъе шоай яраш а йолаш, боарам боаццаш дукха кандидатураш оттае йиш йолаш ба коммунисташ».

Иштта хилча нийсагІа хет сона из моттиг.

Корр.: — Коммунистий лидер хиларах тарра, шоай организаци дегІакхувлара уйла ца йнча варгвац хьо, Асхьаб. Нийслургда-хьогІ е алсамдаргда-хьогІ хІанзчул тІехьагІа партийний мугІараш — шун дараш а кхычахьардараш а?

Гойгов Асхьаб:

— Нийлхургдола-м ховш да. ХІана аьлча, сталинско-берневски режимни а брежневски застойни а ханашка боагІаш а ца боагІаш а дукха нах нийсбеннаб парте, вешта аьлча, дукха ха йоаццаш шун газета тІа араяьннача «Бюрократ» яхача стихотворни фельетона тІа бувцаш бола «парта-баеш». Дукха ба «социальни состава» боарам нийса лелабар духьа, цар безам боацаше, парте хьанйбаь нах а. «Болх дика беш вий, аьнар дешладувгІаш вий — хьачуэца». Иштта яр цу гІулакха принцип. Партена из накъавааргвавгвац, цо цун никъ дІахьоргба-хьоргбац — из теркалдеш саг хилацар, членски взносаш цо дІа а теле, ший ханнахьа партсобранехьа а воагІе, — даьннадар гІулакх.

Иштта дегІанхад парте мугІараш дукхагІча даькъе. Сона дика хет Устава проекта тІа укх тайпара абзац нийсъенна (I раздел, пункт 5) «Парте член хилар дІадала йиш я КПСС-ера ший лоІамагІа дІавалара хьакъехьа парте члена язъьча заявленегІа, из ювц юххьанцарча партийни организаце». Нагахьа санна партеца шоай дог-безам беце, цун никъ цар ца лой а кІьдбеннабале — дІабахийта. НизагІа нах сецабеш йола организаци фу организаци я? ХІьата а со кхерар цхьакха да: царца партера дІа ма ухалба дикагІбараш, принципиальни бараш. Из хІама нийсдала мегаш да. ХІана аьлча, ший нийсхо чакхъяккха ца могаш, цхьабараша (лакхе латтараша) деладу хІамаш па лар бахьан долаш бІагалбаьнна коммунисташ а кІезига бац. Нагахьа санна уж а цу дІаухарий мугІарашта юкъе нийслой, гІулакх вІаштІехьа хургдац.

Барханоева Яха, ОТК начальник:

— Из-м сона а дагадехадар. Цудухьа Устава проекта тІа белгалдаьккхача бакъахьа хетар укх тайпара хІама: ше заявлени а енна, партера дІавоалаш вола саг фу баьхьан долаш, фу новкъа долаш воал хьажа еза партийни организаци. Вешта аьлча, из ший лоІамагІа дІавоал (заявлени язъяле а) е ше юкъе волча партийни организаце бехкагІа дІавоал хьежача бакъахьа ба коммунисташ, шоаш кулгаш хьалъайдалехьа. Цар новкъост ма вий царна юкъера дІаваьнна дІаводар.

Гойгов Асхьаб:

— Бакълув Яха. ХІама дацар цу тайпара бола нах, вешта аьлча, цар когаметта хьаотта уж мо бола нах кийча хуларе а. Хург-м ба, ба а ба уж. ХІьта а «цу дІабахарий мо мара сий хургдий тха а» яхар санна йолча уйлаша юхабеттаргбий-хьогІ уж?, аьнна хет. Цу тайпара масалаш-м вай коллективе а да. Ер кхоалагІа бутт ба мегаргболча нахах массехк саг парте хьаьца гІерташ со лела. ХІама хилац. Тайп-тайпара баьхьанаш а доахаш: «Сабардергда оаха», — йоах.

Шадиев Ювсап, планово-производственни отдела инженер:

— «Хьачуувзарах» хІама хургдац, аьнна, хет сона, нагахьа санна уж шоаш хьачуухаргболча тайпара парти хувца ца лой.

Гойгов Асхьаб:

— Из ба-кх хІанз цун чурча вахаре е лерхІаш йолча эргалоний керттера чулоацам.

Шадиев Ювсап:

— Устава проекта цхьоалагІча разделе мел дувцараш духхьал коммунист декхарийла веш дола хІамаш да. «КПСС член хиларо совле лац коммуниста, — йоах цу тІа, — хІьата цун граждански бокъонаштен паргІатонаштен доазонаш а оттадац». Лоацца аьлча, коммунист партена хьалхашка дукхача хІаманна декхарийла ва (кхоалагІча пункто хьахьокх уж дерригa декхараш, царех дувцаргдац аз), бакъда, парти коммуниста хьалхашка цхьаккха тайпара декхарийла яц.

Нийса хетац сона из. ХІана аьлча, цхьаь цаІ зІамига а йоккха а общественни формировани, организаци яц ший доакъашхо хьал ца лоацаш, дика-во тІакхаьчача цун га доакхаргдоацаш. Профсоюзо ший членийн бокъонаш лораю, Советаша — шоай депутатий сий лораду, цу гІулакха лаьрххІа законаш ара а доахаш. Бакъда, хІанзарча партийни Устава тІа а хІьата вай ювцача цун нердача редакце проекта тІа а хьоадаь хІама дац, партегара коммуниста фу эш хьажара хьакъехьа. Цун «граждански» бокъонаштен паргІатонаштен партес никъ ца бехкарах» (иштта аргда вай цох) гІулакх чакхдалац. Партегара коммуниста гІоновкъостал эшаш а дукха моттигаш нийслу. Из вайна гуш а да лакхерча эшелонашкара денз (граждански бокъонаш телхаярца дІайолаеннаецарий академика Сахаровца лелаяь харцо?) юххьанцарча партийни организацешка кхаччалца. Іальмате дукха моттигаш нийслу коммунист ший граждански бокъонаш кхоачашъе гІерташ фу дергда, мича гІоргва ца ховш лелача ханна парторганизаци е партийни комитет вІалла хІама гунахьа доацаш санна ІаттІа Іеш. Профсоюзе гІоргва из, Советe гІоргва из ший граждански бокъо лаха?!

1985 шера дІаволавенна таханарча денга кхаччалца сай рацпредложени чакхъяккха гІерташ министерствашка, прокуратурашка со дІахьа удаш лелаш: со бакъва, е харц ва, аьнна, цхьаь цаІ дош аьннадац тха партбюрос. ХІанзчул тІехьагІа из хувцалургда, аьнна, хІама а дац, хІана аьлча кердача Устава проектага диллача парторганизаци декхарийла яц халача хьале нийсвенна коммунист хьаллаца. Сона бакъахьа хетар ший коммунисташка парти а кІезиг-дукха хьожаргйолаш хІама белгалдича. Хоадам боллаш цу хьакъехьа кийча формулировка яц сога, хІьта а Устава проект ювцара итогаш ергйолча комиссена сайна дагардар дІахайча бакъахьа хетар сона.

Гойгов Асхьаб:

— Сона а бакъахьа хетар, бакъволча коммуниста га доаккхаргдола моттиг кердача Устава тІа хилча.

ХІана аьлча, партес цунна хьалхашка уттадераш эггара халагІа, эггара чоалханегІа дола декхараш хилча из мича вартва цунгахьара цхьа новкъостал ца хилча. Нагахьа санна цу тайпара хІама юкъе хилча аттагІа хургдар цу Уставаца агитаци ярца дикагІбараш парте боагІаргбола гІулакх вІаштІехьдаккха. ХІьта наьха а коммунистий шоай а эшабенна партех бола тешам сихагІа метта боагІаргбар.

Падиева Марем, фабрикерча учебно - курсозой комбината директор:

— Укхаза Асхьаба а кхычар а дийцар хьал а лоацаш, са безам бар парте Устава проекта II раздела 15-ча пунктах массехк дош ала. Юххьанцарча партийни организацеша, парткомаша, Іаьдала, боахама, общественни гІулакхаш кхоачашдеча участнашка кулгалде (иштта кхетаде деза-кх из) дІа-хьа хьежабу коммунисташ а парте боацараш а, йоах. Профсоюзни организацешта, СТК-ашта, депутатски группашта, коллективашта дагардар теркал ца деш дитар демократически принципаш ца лархІар мо хІама хет сона. ДикагІа а нийсагІа а хургдар, нагахьа санна из пункт укх тайпара вІаштІехьъяьккхача: «Юххьанцарча партийни организацешен партийни комитеташен, кадрови политика кхоачашъярца коммунисташ а парте боацараш а хьаьдача паччахьалкхен, боахама участкашка, общественни балха тІа увтабеча тІахьожам лоаттабу, нагахьа санна эшащ моттиг нийслой шоаша рекомендацеш а тел, уж дІа-хьа хьожабара хьакъехьа». ДІахо ший текстах: «коммунисташа еча отчеташка ладувгІ» яхача дешашка кхаччалца. Шоаша дІахьожабаьча коммунисташа беча балха отчеташка-м ладувгІаргдар парторганизацеша а парткомаша а. ТІаккха цар дІахьожабаьча парте боацарий отчеташка ладувгІаргдар малав? Из дош проекта тІа дашхадац.

Аушева Мадина, техотдела начальник:

— Са теркам тІаьзар «КПСС членал» яха раздел дІайолаеча дешаша. «КПСС член хила йиш я СССР моллагІа гражданин», — аьнна дІайолалу из. Сона хетачох, парте мугІарашка моллагІа саг хила йиш я. Из «моллагІа гражданин» цунна юкъе нийсваларах дежадеций, тахан обществаца хьалхашка нонагІо дежа, парте сий. Сона бакъахьа а нийсагІа а хетар из юхьиг укх тайпарча дешацца дІайола й и ч а: «КПСС член хила йиш я коммунистий а наьха а тешал тІехьадола 18 шерара ваьнна СССР гражданин, нагахьа санна парте Программен Устави йовзаши могаеши, хІьта цун цхьан организаце болх беш из вале». «Членски взносаш дІателаш а из вале» яха дешаш сов хет сона. Хьалхарча Уставашкара хьадоагІаш да уж, членски взносаш дІа ца теле—фу коммунист ва из! Цу хьакъехьа тоъаргда IV раздела тІа дувцар. Цига хоадабаьб, взносий боарам, хІьата хІара бетта уж дІатела дезилга белгал а даьд.

Гадиева Фатима, къахьегамен алапени отдела начальник:

— Іальмате дукха совещанеш, собранеш, пленумаш, активаш, заседанеш хул хІанз. Цкъаза лаьрхІа планаш а увттаю уж «мероприятеш яра». ТІаккха ха хьатІакхаьча чакхъяха езаш а хул уж, езе а ца езе а. ХІана аьлча, лакхе отчет яла ма езий ер болх баьб оаха, аьнна. Иштта дий из, Диба?

Дерсигова Диба, швея-мотористка, КПСС обкома бюро член:

— Йинза яргІйоаца мероприяти-м новкъа яцар, ца йнча ярг а яц. Бакъда, яьй алийтар духьа еш яр-м сацийтача бакъахьа дар! Дукха нах балха тІерабоах цар, дукха ха йоаю зехьа.

Аушева Мотя, швея-мотористка:

— Бакълув хьо, Диба. Цхьайолча партийни органаша шоаша хІара денна хьабе декхарийла бола болх бебеча совещаней, заседаней повесткашка уттабеш моттигаш нийслу. Сона хетачох, нийса айдаьд из дош массови информаце средствашка а Устава проект ювцача коммунисташа а. Сона сайна нийса хет, масала, «Советская Каракалпакия» яхача газета партийни вахара отдела заведующес А. Даулетмуратовс цу хьакъехьа дувцар («Правда», 7 апрель). Цо йоах, парте обкомаша, горкомаша, райкомаша пленумаш а активаш а ергІйоацаш установной хьисапе чІоагІде деза. Тоъаргья, йоах цо дІахо, баьча балха итогаш а еш, шера цкъа конференцеш йича. Цига ховрда мала—малав, хьана фу даьд, дІахо фу де деза.

Гойгов Асхьаб:

— ЧІоагІа раьза ва со цу гІулакха. Райкоме, обкоме цу тайпара моллагІа йола мероприяти хулаш хилча 9 саг дІаваха везаш хул фабрикера, шоай болх а бите. ХІама дацар из шера цкъашозза мара ца хуларе. Цу хьакъехьа дергдар белгалдича бакъахьа хетар сона а парте нердача Устава тІа.

Корр.: Тахан вай мехка ювца йолаьча парте кердача Устава проект духхьал коммунистий мара теркам тІа ма бахийта, аьнна, кепатеха яц. Дерригача советски халкъага ювцийта кепатехай из. Бий вайна юкъе парте боацараш?

Точнева Эсет, къахьегамен алапени отдела инженер:

— Царех цаІ со я.

Корр.: Алал, Эсет Устава проектах хьайна хетар.

Точнева Эсет:

— В. И. Ленина аьнна чу тІара дІадоладе лов сона сай къамаьл (парте еце а политикаца сакъердалуш я со). Парте бараштен парте боацараштен юкъерча бувзамах лаьца цо яьхад (эрсий меттала шоаш долчча тайпара ала лов сона уж дешаш): «Наша политика состоит в том, чтобы между партийными и беспартийными рабочими существовала атмосфера взаимного доверия, атмосфера взаимной проверки».

Ма цецбаргбар таханара партийни болхлой, нагахьа санна тхо, парте воаца массехки болхло вІашагІа а кхийтта, «оаша фу ду хьажа тахка даьхкад», — оаха аьлча. Историга ладийгІача юххьанца ше хинначов вІалла тара яц таханара парти нахацарча бувзамашка диллача. Нахацара бувзам хац, сона хетачох, парте ше а яц чура бувзамаш Іа яха чІоагІа долаш. Вайна гуш ма дий из: аппаратчикаш — шоаш ба, мугІарера коммунисташ — шоаш ба. Из юкъ дІаяккха еза. Иштта хет сона.

Джандарова Сельжана, № 1 йолча швейни цеха мастер:

— Эсет, дика зийнад Іа из гІулакх. Іа дувцар хьаллоацаш цхьаккха хІама дац-хьогІ Устава проекта тІа?

Точнева Эсет:

— Да. Укх моча моттиге нийсъелча, хІьата кхычахьа укх тайпара къамаьл де дезаш хилча аз цу проекта тІара лаьрххІа хьатІаяздаь V раздела 34-ча пункта шоллагІа абзац я. «Парти гІулакх доагІаш я демократен социальни нийсхони позицеш тІа латтача дерригача общественни низашца, духьала я антисоциалистически, националистически, (аз айса ІотІатехад «шовинистически» яха дош, цу тІа дац из) низашта. Профсоюзни, кагирхой, кхыча общественно - политически организацешцара, массови боламашцара ший гІулакхаш вІаши политически гІулакх леладара а партнерства принципех а, кхычарна хетар теркалдара принципех».

Медова Лида, швея-мотористка:

— Варкал, Эсет. Оаха «пхиъ» оттаю хьона.

КОРРЕСПОНДЕНТА КОММЕНТАРИ:

Шоай партийни болх творчески хьабе а перестройкага хьежжа эргабаккха а ховш нах ба трикотажни фабрикера коммунисташ. Хьалха мо, «лакхера инструкци» ярга а ца хьежаш, хІанззе пайда эца болабеннаб уж Устава проекта тІара эггара дукхагІа шоашта езаеннача II—III раздела 18-ча пункта кхоалагІча абзацах. «Шоай балха хьаьдача декхарашкен хьалашкен хьежжа юххьанцарча партийни организацеша шоаша къестаду парте хьаэцарен КПСС членал соцадарен, шоай структура, балха хостамаш методаши, собранеш яра ханаши порядоки белгальяра, политически акцей, финансови балха дешаш, гІулаюхаш дІа-юха леладу советски общественни организацеща».

Коллектива дерригача социальни а производственни а вахара кІоаргга анализ а еш, шера цкъа е шозза партийни собрани йича кхоачам ба йоах цар. Шера еча шийттанел пайданегІа уж хургья. Цу собране белгалдаь декхараш мишта кхоачашду хьожаш квартале цкъазза еш йола бюро заседани а тоъаргья. Нагахьа санна ца йича яргІйоацаш моттиг нийсъелча — ергья аргІан йоадараш.

Иштта хувца, эргайка дага ба коммунисташ шоай балха политически формаш, методаш, Партийни низ дукхалга, опытага, хІаране хьнарга диллача эсала бац. 70 коммунист ва укхаза къахьегаш. Цар лидер — вай вийца Гойгов Асхьаб а ва дика организатор. Дукхача шерашка КПСС райкоме болх а баь, венав из цига.

Партийни организацес хІанз эггара хьалхарча плане оттаду дош да производственни гІулакхаш тоаделга. Уж дика лелац хІанзарчоа. Керттера бахьан — укхаза ара мел хецаш йола продукци хьеш я гаьнара хьатІакхухьача бедалах. Из ший ханнахьа хьакхачац е вІалла хьа да яхьаш а моттигаш нийслу. ДагадоагІа, юххьанца из фабрика болх бе йолалуча хана кІадаш (полотно) укхаза хьадора. Басараш ду цех а яр, Италера баьхкача специалисташа дІаоттаь оборудовани а йолаш. ХІанз из а вож а дац. Швейни мастерскешта таралест из предприяти тахан. Из юха когаметта мишта оттаргьяр-хьогІ, яхаш, уйла еш ба хІанз трикотажникаш. Из проблема я партийни организацена тахан хьалхашка латтар а.

Сурта тІа: (аьрдехьара аьттехьа) Гадиева Фатима, Гойгов Асхьаб, Барханоева Яха, Джандарова Сельжана, Аушева Мотя, Медова Лида, Шадиев Ювсап.

Къамаьл дІаяздаьр М. ЗАНГИЕВ, тха соб. корр.

Газ чакхйоахарий мулаш

ШийтталагІча пятилетка тІеххьарча шера доккхий декхараш тІаийцад Грозненски газ чакхйоахача завода болхлоша. Уж ханал хьалха кхоачашдара ерригa шоай тароньчш кхоачамаши царІдаьхад цар. Цудухьа дерригача технико - экономически хьокхамий дІабахача кхаь бетта задани дика тІеххоачашйир цар. Паччахьалкхен планагІа лаьрхІачул совгІа арахийцар цар цу юкъа 740 эзар сома маьха товарни продукци. Цу даькъе оттабаьча боарамал тІех даьккхар 1200 тонн стабильни доаца газови бензин, 3300 тонн кхоача газ, 700 тонн этан.

Кхыча технико - экономически хьокхамий даькъе а тІехдика производственни толамаш даьхад завода коллективо. Шоай потребителашта продукци лоаттаяра дола договорни декхараш дизза кхоачашдир предприяте технологаша. Мехидаьттаца хьайоагІа газ чакхйоахача прогрессивни технологи юкъехувларах, халача балхаштен технологически процессаштен механизаци автоматизации ярах, производственни исполнительски дисциплина чІоагІъярах къахьегама овсарле планагІа лаьрхІачул 9,3 процент лакхйир цар. Заданел тІех арахийца ерригa продукци из лакхъяра чотагІа хьаьй.

Материальни, бийдала, доагора - энергетически ресурсаш кхоярах, продукци маьхалъяккхара план ворхІ процент тІеххоачашъярах, арахецача продукцега дІабода мах планагІа лаьрхІачул 2,3 процент лохбарах заданел тІех 324 эзар сом пайда баьб паччахьалкхенна.

Уж толамаш доахача къаьстта дика къа а хьегаш, яхье хаддаза хьалха латташи дог гІоздоаха производственни хьокхамаш доахаши хьабагІаш хиларца белгалбаьнна ба операторш Игнатов Валентин, Грибалова Ольга, Бандуркина Тамара, кхы дукха бараш а. Шоай бехкагІа балха тІа хьовзам а ца хулийташ, цар даим нийса лелаю технологически режим.

Г. ЛУКЬЯНОВ.

Кооперативай гІулакхаш

«Фирма къайле»

Пхи минут ялалехьа юхь тІа хьацар детташ, чІоагІа вІохвелар со. Лоаллахарча кузнечни цеха пийшка юхе се латташ санна хетаделар сона. Вентиляцега дукха болх байта йиш яц укхаза, пийшк шеллу, цо беча балха Іаткъ из, долче, маьхк талхийта, мезгъялийта йиш ма яц.

ХІанз смене къахьегаш кхо саг ва: Теркакиев Тимур, Туршаева Роза, Мамацуева Раиса. Яттийта маьхк дІачуеллай пийшка чу, шозлагІа пийшка чу дІачуйилла маьхк а кийча латташ я. Маьхк йоххача кора юхе саг вац. ЙІайха йоллаш мара маьхк эца раьза бац уж. Іальмате хоза етта лотокаш тІа латта маьхк эцаш а саг вац.

— Бийсана яьй из, яхаш дІаэца раьза бац нах, — йоах Тимура. КІезиг-дукха а шелъеннар дІаэцац наха, йІайхачунга баьннаб уж. Хьажал хьо, мишта дика маьхк я ер, — хьахьокх лотокаш тІа латтача маьхкех цаІ.

Хьежар со. Бе елла хьежача Іальмате кІаьда я из, хьатоІайнча, ше хиннача бесса меттаотт, йІайха яц ца аьлча, цох ала хІама дац. МоллагІча тика чу из нийсъелча, тІа а бетталуш, наха дІахьоргйолаш маьхк я из. Цхьабакъда, йІайха яр хургйолга ховш бола машинашъераш кийчаяр дІаяхьа раьза бац.

Соахка декабрь бетта денз йІайха маьхк ийе йиш йола гІулакх вІаштІехьдаьккхад царна «Машинаш еча «Красный молот» производственни объединене. Цу гІулакха лаьрхІа укхаза хьаьй дукха йоккха йоаца пекарни. Машинашъераштa гаргга, эца аттагІа хургйолаш маьхк хилийтара даь гІулакх да из. КІезиг-дукха маьхк эца аргІагІа латта безаш хул укхаза нах, цунга баьннача наха вІалла а лархІац цига йовш йола ха, Іальмате сиха чакхвоал аргІагІа латташ вар.

Объединене пекарнера хьаьийца маьхк цхьа-ши ди даьлча а из хьайийцача хана санна чам болаши кІаьден хул. ХІанз мара пийшка чура хьаара а ийцайй-хьогІ ер аьнна хеталуш хул из. Иштта дика маьхк хьаеш хилар «фирма» ший къайле йий-хьогІ?

Цу хьакъе башха-дика консультаци еннача Теркакиев Тимура из иштта доацилга а хайташ, сога аьлар: хьона хеттача бесса дац гІулакх, фирма цхьаккха къайле а яц, керттердар технологи нийса лелаяр, маькхага доагІаш дІадахийтар — хьоар, дрожжаш, хий, тух, шекар. Уж ерригa продукташ боагІача боарамагІа лаьрхІа йолча чанашка-дежашка дІанийсъю, цу гІулакха лаьрхІача машинаца бод хьув. ДІахора дар аттагІа хул.

Бод сайса, тоабенна баьлча, из дакъаш а доахаш хедабу, хІара даькъах 800 грамм дозал дола булка а хургйолаш, кепа а етташ, уж доакъой дІаувттаду противнешка, цига цхьан юкъа латтийт уж. ТІаккха ши бІаь градус йІовхал йолча пийшка чу ятта дІаоттаю маьхк. 25 минут йоаллашехьа пийшка чура 96 булка етта а яьнна, лотокашта хьатІаэп. ТІаккха йохка йолаю из. Нагахьа санна хьоар, дрожжаш дика хуле маьхк сайса, кІаьда, дукххача хана ца талхаш хул. Фирма ерригa къайле из я. Еррига а из йий-теш?

ТІехьагІа цу хьакъе къамаьл хилар са пекарне заведующеца Молочаев Мурадаца. ЧІоагІа безам тІагІоргболча бесса дувц цо шоаш беча балхах. Ханага диллача къона саг ва заведующи, эскаре гІулакх даь а ваьнна, ше цІакхаьчача дІаболабаьб цо из болх. Пекара гІулакх пунна Іомадаьд дас Хасан Тапаевича. Объединене пекарне Мурада еча маькхана рецепт оттаяьр а цун да ва. Из рецепт могаяь тІа а ийца, чІоагІъяьй 1986 шера, цу хана денз цу рецептах хьаеш йола «Терский» яха маьхк чІоагІа хоатташи дика дІаэцаши я Грозне бахача наха. Дукхха бола кооператораш шоаш маьхк яра гІулакх дІадоладалехьа дагабувл Мурада даьца Хасан Тапаевичаца, цун школа чакх а яьккхе, цо хьийхача рецептагІа маьхк е болалу уж.

Башха-дика рецепт хиларах, лакха дикал йола продукташ хиларах. пекараш шоай балхах Іальмате дика кхеташ хиларах хьаеш йола маьхк дика хургъяц цу гІулакха лаьрхІа йола пийшк технологе дІа мадеххара хьаяь ца хуле. Машинашъеча «Красный молот» объединенера маьхк йотта пийшк яьр ва Салман. Мурада дувцачох маьхк йотта пийшкаш яра лакхерча классах вола говзанча из цаІ мара вац республике. Ший конструкцех хьаю цо еш мел йола пийшкаш. Башха-дика маьхк йотта эрсий пийшкаш санна я цо хьаеш мел яраш.

Гуш махиллара. машинашъеча «Красный молот» объединене маьхк йоттараш а цхьайола шоай къайленаш йолаш хиннаб. Кхыча бесса из хилча цар маьхк хІанз санна динен чІоагІа хоатташ дІайодаши хургъяцар. Цхьайола моттигаш нийслу цар хьаеш йола продукци дика йоацаш а. ДукхагІча даькъе из нийслу хьоари дрожжаши во хиларах. Цхьабакъда, хІанзалца хьа цар продукцега машинашъераш раьза боацаш йола моттигаш кІезига нийсъеннай.

Мишта болх бу-теш маьхк йоттараша? Заведующи а тІехьа дІалархІача (из ва цар бригадир) вериrа а ялх саг ва уж. СменагІа геттара ІуІрийна царех шиннехьаьне болх дІа а болабий. 12 — 13 сахьата къахьег. ТІаккха дийнахьи буси салоІ цар. Бригадни подрядагІа къахьегаш ба уж. хІаране къахьегаме лоацача даькъа коэффициентага хьежжа балха тІа бухсоцаш хьаулачунга хьежжа алапи а ахчан премеш а ийеш. ДукхагІен динагІен маьхк хьаярга хьежжа хул цар ийдеш дола алапеш.

Укх гаргга хана объединене пекарне коллективо хьае йолае лерхІ цаІи ахи килограмм дозал дола герга йоккха маькхаш. Цу гІулакха лаьрхІа хІанзлехьа кийчъяьй маьхк йоттаргйола кепаш. Машинашъераш дог тийша ба из маьхк а чІоагІа чам болаши кІаьден хургхиларах.

А. КАТАЕВ,
«Машиностроитель» яхача дукха тираж йолча газета корр.

Теоретически конференци

КПСС Нохч-ГІалгІай обкома марксизма-ленинизма университета В. И. Ленин ваьча дийнахьа денз 120 шу дизара хетаяь теоретически конференци чакхъяьккхар. Конференце тема «В. И. Ленин, партии хІанзара хан». Конференце дакъа лаьцар марксизма - ленинизма университета хьехархошен слушателашен.

Цу конференце «В. И. Ленина идейно-теоретически тІехьален цхьадола дешаши хІанзара хан» яха доклад йир исторически Іилмай кандидата, университета кафедра заведующе П. И. Латышева. Экономиста, пропагандиста, публициста санна В. И. Ленина баьча балхах лаьца теркам тІаозаш бола хоам бир экономически Іилмай кандидата, ЧИГУ доцента А. М. Багдасаряна, педагогически Іилмай кандидата Нохч-ГІалгІай хьехархой института доцента Н. Н. Котельникова. Конференце доакъошхоша боккха теркам тІабахийта ладийгІар «ХІанзарча даймехка публицистике В. И. Ленина куц-сибата фальсификаци яра дола цхьадола дешаш» яхача темах исторически Іилмай кандидата, Грозненски мехкдаьтта института доцента Ю. В. Кричмара яь выступлени. «Партехи хІанзарча ханахи бола Ленински хьехам», «Перестройкаи общество эргаяккхареи хьалашка партийни организацеш шоай лоІаме хулилген цар бехктокхам лакхбари» — цу темаех выступленеш йир марксизма-ленинизма университета слушателаша, № 41 йолча Грозненски юкъерча школа хьехархочо О. Л. Вартановаси № 1 йолча поликлиника лора М. М. Гадаборшеваси.

Доклада тІа а конференце доакъошхой выступленешка а хІанзарча хана йолча ленински идейно-теоретически тІехьален лоархІама мах беш перестройкаи советски общество эргаяккхареи хьалашка къастаеш йолча проблемашта, «В. И. Ленин ваьча дийнахьа денз 120 шу дизара» болча КПСС ЦК соцам тІареи «Принципиальни кІийлен тІа барт чІоагІбара тІехь да» яхача парте Центральни Комитета гуччахьарча письмо тІареи положенешта, выводашта анализ яьй.

В. АХМАТУКАЕВ,
КПСС обкома марксизма-ленинизма университета проректор.

Исторе оагIош

Сергоца лийнар

Дукха ха яр Мужечарча Орджоникидзе музее ваха лерхIаш со вола. Юххера а цига кхаьчар со. БIарчча полк кIалъоттаргйолаш доккха ков да цIеношта хьалхашка кхораши бIараши дагIаш. Кхо цIа да цу коа.

Цхьан цIагIа йолча музея экспонаташ тIа дувц Григорий Константинович Орджоникидзе вахарах, граждански тIом лаьттача хана Кавказе, къаьстта ГIалгIайчене. Советий Iаьдал бахьан лоаттабаьча къовсаме цо кулгалдарах, хIаьта цун новкъостий хиннача гIалгIай революционерех, кхычарех. Музея помещени геттара цIена, дика доал деш лоаттаю. Орджоникидзе цига хиннача ханара цIенош тхов чукхийтта да. ХIаьта из мадий Орджоникидзе 1919 шера февраль—апрель бетташка сеца а воагIаш водаш а хинна, цун сесаг Зинаида Гавриловна ший бераца чуIийна цIа. Из майний Сергой цу ханарча вахарца ювзаенна эггара йоккхагIйола экспонат. Цудухьа из доккха памятник да, республика культура Министерство хьажа а езаш.

Музее боагIа Нохч-ГIалгIайченера меттел, Къулбаседа Кавказера, Закавказьера, мехка кхычахьара нах. Цига венача моллагIчо а кхетадергдолаш да из ков цхьан даь хиннилга. ТIаккха цунна ловргда из ков хьан хиннад а музей укхаза хIана йиллай а хар. Цох лаьца музее цхьаккха хIама ца хиннадаь, из довза уйла хилар са. Шоай коа Орджоникидзе музей йиллийтала цунца дувзаденна фу хиннад-теш цу наьха? ХIаьта къаьстта укх коа а хIана нийсенна цу хана Орджоникидзе? аьнна дагадехар сона.

Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци хилалехьа паччахьа Iаьдало гIалгIай къам а, кхыдола кагий къамаш а санна, цхьаккха бокъо йоацача а дикагIа мел дола лаьтта дIадаьккха къеча хьал тIа а оттададьар. Баха лаьтта ца тоъаш яр иттанех ийс дакъа юрташ. Цар арендагIа лаьтта ийдора шоай хьалха хиннача юрташка баха ховшабаьча бIаьхийча казакашкара.

Иштта бахача гIалгIай къахьегамхошта сица езар паччахьа Iаьдало шоашкара дIадаьккха лаьтта юхакхачийта, шоашта паргIато а мехка бахача берригача нахаца цхьана цхьатарра бокъо а яхьаш ена революци. Цудухьа майра латар уж контрреволюцена духьал.

1918 шера пхелагIчен ялхлагIчен августа бус паччахьа полковникаш Беликови Соколови керте а латташ бичераховски контрреволюционни эскар города Владикавказа чухьийдар, из дIаладагахьа. Город цунна кара ца яхийта майра духьалъайттар Курскии Молоканскии слободкашкара болхлой. Бакъда, цар низ кхачацар духьаллатта.

ХIаьта Владикавказе еш хиннача Тийркацарча халкъий йиълагIча съездера Мочкъий-Юрта воагIар Россе Къулбехьен чрезвычайни комиссар Григорий Константинович Орджоникидзе. Мочкъий-Юрта Уварова беш оалача цIеношка гIалгIай массе а юрташкара нах гулбу цига. Хьаелл гIалгIай халкъа съезд. Цу съезде Орджоникидзе гIалгIай тIахьех Владикавказе чухьийддача бичераховски эскара духьал тIем тIа овтта. Цигта вIашагIтох Саутиев Муса командующии Тангиев Сайт штаба начальники вола эскар. Иштта гулбеннача нахах вIашагIтеха сотнещ Орцханов Хизар хьалха а волаш Владикавказе чухьелх. Цхьайтта дийнахьа бIаьхлуш къиза тIом отт городе. Эшаду бичераховски эскар, котйовл гIалгIайи Левандовский командир вола грозненски болхлойн отрядаш.

Нагахьа санна хIаьта город контрреволюцех лораегIалгIай айттабецаре, город цунна караяха хургьяр, революце гIулакх кхераме дар. Цох лаьца дика аьннад Орджоникидзе ше: «Сона дагайоагIа йиълагIа съезд чакхйоалаш, маза хадача овтташ тхона кхераме ена ха: из яр тешам байна, тхона нах тIехьа а ца боалаш, нах тхога кхераш хьийжа ха. ХIаьта Советий Iаьдал цхьаь дисача хена деррига зIамига гIалгIай халкъ Советий Iаьдал лораде эттар. ДIахо хургдар фуд ца ховча хана алхха гIалгIай халкъ даьлар тхона тIехьа, юха ца хьожаш».

Дукха ха яккханзар наха цу коталоно дог хьесташ. Контрреволюце бокхха низ—Петроградера денз латаш хьадоагIа, тIема кхоачамах а тIом бара говзал йоккха йолча бIухоех а чIогIа кийчденна Деникина эскар хьатIаккхьчар.

Деникина эскара духьалъоттара гIалгIай тIахьех Орджоникидзе Мочкъий-Юрта 1919 шера шоллагIча феврале хиннача гIалгIай халкъа съезде. Деникинцашта духьал бокхха тIом хул Долакха-Юрта, итт азарнел совгIа болча герзаца кийчбеннача гIалгIаша дакъа а лоацаш, командующи Саутиев Мусса а волаш. Цига дакъа лоац цIеча командирий Владикавказски школа курсанташа, Калмыков керте латтача чоесий партизански отрядо. БIаьхбенна къиза тIом лаьттачул тIехьагIа деникинцашна дIалоац гIалгIай юрташ йоагIаш, маьрша нах боабу, къиза Iазап тIаоттаду.

Цу хана Орджоникидзе ГIалгIай Ревкома членаш Ахриев ГIапур, Зязиков Идрис, Албогачиев Ювсап, Костоев Бексолта, Гойгов Iаддал-Хьамид хIаьта иштта Саутиев Мусса, Горчханов Iаьла, Мальсагов Оарцхо, кхыбараш шийца а болаш деникински эскара духьал партизански отрядаш вIашагIтохара лоамарча юрташка тIехьашка вала вийзар.

1956 шера арадаьннача «Большевика никъ» яхача шиий книжка тIа Орджоникидзе Зинанда Гавриловнас дувц:

«ТIехьашка довлалехьа массехк ди хьалха Арусяк Петросяннаца (вовзаш волча большевика Камой йишийца) со БурокIалха дIаяхар...

Бийсана Серго шийца новкъостий а болаш БурокIалха, тхо дола вера...

Бус шин автомобилаца новкъа даьлар тхо. Серго, со, Арусяк ший бераца хьалхарча машина тIа дар. ШоллагIча машина тIа цун новкъостий... бар. Бийса Iаьржа яр...

— Лоамаш вай чIоагIало я, — йоахар Сергос, — Из чIоагIало йоаккхалургъяц деникинцашта мел чIоагIа гIортарах...

СурхотIа дIакхьачар тхо... цига кIеззига салоIаш хилар. Гонахьарча наха сиха хайр Серго юрта кхаьчалга...

Бокихийча наха Сергойга хеттар:

— Маца эккхавергва Деникин?

— Новкъостал де цIебараш боагIаргбий-теш? — яхаш.

Юрта лоархIаш болча бокхийча наха сий дора Сергой, цох тешар.

Делкъел тIехьагIа доккха лоа диллар. Сон Арусяки СурхотIа а дита, говра тIахайна новкъостаца лоам ваха лаьрхIар Сергос, никъ кхераме бий а хьожаргволаш, ше тхох Мужеча хьа а кхетаргволаш...

Мужеча волаш лоам болча цIеэскархошца вувзавала волавелар из.

Цкъа Мужеча оарц даьлар деникинцаш баьхкаб аьнна.

Сергой кертана массехк миллион сом ахча дилладар белогвардейцаша. Лоам лелар лоамарой барзкъаш дийха кIайказакаш.

Верапа Арусяки сои Тифлисе дIададахийта лаьрхIар Сергос.

Говрашта тIа а дагIаш дахар тхо. ДIаьхача Къухьа сайцар тхо тхоашта хьалхабаьннарий гаргара нах болча.

Геттара Iуйрийна ДIаьхача Къухьара арадаьлар тхо Военно-Грузински новкъа довла. Тхо ворда тIа ховшадир.

...Никъ геттара беха бар. Ворда а йита, готтача такилгагIа гIаш даха дийзар. Дикъа дохк латтар. Лоа дашаш дар, когаш лувжар. Юкъ-юкъе хьахозар ювла топаш. Къонахаша бер мархIадоалладора, дIа-юха а эцаш. Тийрка йисте гIолла долхар тхо.

Военно-Грузински новкъа довла Тийркал дехьадовла дезача моттиге лоама берда кIал лечкъар тхо. Вокх оагIорахьа гола тохача меньшевистски ха латтар.

Хаддаьза Военно-Грузински новкъа машинаш ухар, эпсараши кхалнахи тIа а багIаш, говра бавреш а лелаш...

Аз Iодика йийцар тхоашта хьалхабаьнна баьхкарий, Сергойга дахьийта письмо царга дIа а делар.

Казбекера машинаца дахар тхо, никъ бIеха хиларагIа юха а ворда тIа ховша дийзар. Цул тIехьагIа соалозаш тIа хайша дахар.

Бийсана дIакхьачар тхо Тифлисе».

Казбеке кхаччалца уж накъабоахаш хиннараш Хакиев Исапа, къонгаш Махьмади Iусмани хилар бакъдеш 1959 шера 10 августа З. Г. Орджоникидзе заявлени еннай. Цу тIа аьннад: «...1918 — 1919 шерашка... Орджоникидзена гIулакхаш деш хиннаб партизанаш ХакиевгIар Исапа Махьмад, Iусман, Эса. Орджоникидзе Махьмадан цун вешийнех (Iусмана) тIадиллар со — Зинаида Гавриловна Орджоникидзе и къаьнача легендарни большевика Камо Петросяна йишех Онгашта, ДIаьхача Къухьа гIолла Грозне доазонга кхаччалца накъадаха. Из вежараша ХакиевгIар цIена кхоачаш а дир».

ХакиевгIар Махьмаден Iусманен уж накъабахар бакъду 1920-гIа шераш чакхдоалаш — 1930 шераш долалуш районо балха а волаш Хакиев Махьмада цIагIа ваьхача гIалгIай вовзаш волча поэта Озиев Салмана а.

Уж накъа а баьха юхабоагIаш Махьмадан Iусманан тIаккхьача хиннаб Военно-Грузински новкъа деникинцаш. Тоъал гаьна болаш уж шийна бIаргабайча, шийгара письмо, цар дегабуам берггбоацаш юхь тIа кулг а дихьа, хьуладаь бага делла, диад Iусмана. яхаш дувц Махьмада йоIо Бесрата. Маьрша ахархой ба аьнна дIабахийтаб уж деникинцаша.

ТкъоалагIа шераш кхоачалуш—ткъаь итталагIа шераш долалуш нахах кулакаш беш, лувцаш, боабеш низагIа колхозаш еш Сталина режимо нах къизабаьхача хана дукха нах лийцар, кхыметтел вIалла бехке боацараш а. Иштта тийша балхах лаьца ваьллар Хакиев Махьмад а. ХIаьта СССР еза — йоккхача промышленноста халкъа комиссар хинна Григорий Константинович Орджоникидзе юкъевенна СССР Лакхерча судо мукъабаллийтар бехк боацаш чувоалла Хакиев Махьмад, мукъабовлийтар хIаьта цунца лийца хинна ХакиевгIар Саьлмарзеи Iаддарахьмани.

ХакиевгIар Махьмади Iусмани цIена, тешаме советски нах болаш хьабаьхкаб. Уж эггара хьалха колхозе бахар Мужеча колхоз йиллача, хIаьта цигарча наха шоай колхозах Орджоникидзе цIи тиллар, Махьмад председателалла а хержар. 1936 шера Кремле ваха, Орджоникидзеца къамаьл хинначул тIехьагIа, Орджоникидзе еза — йоккхача промышленноста наркоматага гIолла грузовик яйтар Махьмад председатель волча колхоза. Цу шера Махьмаден Iусманен граждански тIема хана Орджоникидзе чуIеш хиннача шоай даь цIагIа Орджоникидзе мемориальни музей юллийт.

Бакъда, Советий Iаьдалца дог цIена вар аьнна вуташ яцар Сталина цу шерашка наха лоаттаь режим. Берригача мехка нах боабеш йола бойни йиллаяр цо. 1937 шера цхьаккха бехки гунаьхей доацаш контрреволюционни агитаци еш ва аьнна лаьцар вIалла из фуд ца ховш вола Хакиев Iусман. 10 шу суд йир политически кхераме саг ва аьнна. Из текхар цо.

Бехк боацаш дахачара хIана дохадаьд тхо аьнна Сталинга письмо яздарах 1945 шера суд йир Хакиев Махьмада а.

ХIанз советски юридически законегIа уж шаккъе а бехк боацаш лаьца хиннарг лаьрхIав.

МоастагIаша даггара лохаш волча хана Орджоникидзе Хакиев Исапа коа цIаьхха дагадохарагIа вахавац, вахав наха могадаь, из тешаме цIа хиннадаь.

Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа хиннача нахах а цу тIем тIа Котало йоаккхаш царна карагIдаьннарех а оалаш да «Цхьаккха випеннавац, цхьаккха диценнадац». Иштта ала доагIа Советий Iаьдал чIоагIдеш са ца кходеш къовсам лоаттабаьрех а царна карагIдаьннарех. Уж а бовза беза тIехьенашта. Царех хиннаб Мужечара Хакиев Исап, цун къонгаш Махьмад, Iусман, Эса. Уж тIехьенашта бовза беза.

Ю. ЧАХКИЕВ.

СУРТА ТIА: Хакиев Исап.

30—40-ча шерашка а 50-гIа шераш долалуш а лийцача наха реабилитаци яра хьакъехьа

(ДIахододар. Долалур 3, 13, 15, 22, 24 февралех, 1, 3, 6, 8, 10, 13, 15 мартех, 3, 5, 10, 14, 19, 21 апрелех арадаьннача газеташ тIа).

Даурбеков Iалихана Iази, 1914 шера Сунженски района Яндаре ваьв, гIалгIа, парте хиннавац, колхозхо, Яндаре ваьхав, топаш техай.

Сагов Эди Хадушка, 1874 шера Назрановски района Дошлакъий-Юрта ваьв, гIалгIа, парте хиннавац, колхозхо, Дошлакъий-Юрта ваьхав, топаш техай.

Салатов Дода Эдисович, 1893 шера Пседахски района Пседах яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, гIишлон отдела плотник. Малгобекски района Назаренко яхача поселке ваьхав, топаш техай.

Ужахов Товбота Сосламбик, 1893 шера Пригородни района Базоркино яхача юрта ваьв, гIалгIа, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Малгобекски района Качерьянц яхача поселке ваьхав, топаш техай.

Котоев Ата Дошневич, 1899 шера Пседахски района Пседах яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, буровой болхло, Малгобекски района Кабира яхача поселке ваьхав, топаш техай.

Стреганков (**Стригаков, Строганков**) Михаил Сидорович, 1905 шера Саратовски области Шклово яхача юрта ваьв, эрсе, парте хиннавац, плотник, Малгобекски района Назаренко яхача поселке ваьхав, топаш техай.

Шаипов Усам Сатуевич, 1914 шера Атагински района Новые Атаги яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Новые Атаги яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Бибулатов Магомед Бибулатович, 1913 шера Атагински района Новые Атаги яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Новые Атаги яхача юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Баймурзиев Аси Iусман, 1920 шера Галашкински района Семиогоч яхача юрта ваьв, гIалгIа, парте хиннавац, колхозхо, Семиогоч яхача юрта ваьхав, 8 шу суд яьй.

Шляхов Филат Григорьевич, 1868 шера Троицки станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, единоличник, Троицки станице ваьхав, топаш техай.

Магомедов Ахмед, 1893 шера Шаройски района Шарой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Шарой яхача юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Албеков Абдула, 1904 шера Шаройски района Химой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Химой яхача юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Абдулмежидов из **Бежиг-Хаджиев** Бешир, 1899 шера Шаро-Чеберлойски района Ангучи яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Ангучи яхача хуторе ваьхав, 5 шу суд яьй.

Котиев АртагIа Асхьаб, 1905 шера Сунженски района Яндаре ваьв, гIалгIа, парте хиннавац, колхозхо, Яндаре ваьхав, топаш техай.

Кучиев Авду, 1896 шера Шаро-Чеберлойски района Малхчи яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Малхчи яхача хуторе ваьхав, 5 шу суд яьй.

Хусейнов Сурхан, 1891 шера Шаро-Чеберлойски района Хашалдой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Хашалдой яхача юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Агиев Курба, 1886 шера Шаро-Чеберлойски района Шарой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Шарой яхача юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Алиев Муцалхан, 1896 шера Шаро-Чеберлойски района Голды яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Голды яхача юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Махаев Дени, 1908 шера Шаро-Чеберлойски района Шарой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Шарой яхача юрта ваьхав, 3 шу суд яьй.

Уцмыев Муртазали, 1901 шера Шаро-Чеберлойски района Шарой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Шарой яхача юрта ваьхав, 3 шу суд яьй.

Агаев Дада, 1905 шера Шаро-Чеберлойски района Шарой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Шарой яхача юрта ваьхав, 3 шу суд яьй.

Миссирбиев Алсалты, 1903 шера Шаро-Чеберлойски района Цеси яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Цеси яхача хуторе ваьхав, 3 шу суд яьй.

Исаев Баты, 1901 шера Шаро-Чеберлойски района Хашалдой яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Хашалдой яхача хуторе ваьхав, 3 шу суд яьй.

Кубиев Али, 1896 шера Шаро-Чеберлойски района Куб-Аул яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Куб-Аул яхача юрта ваьхав, 3 шу суд яьй.

Бецнев Гумак, 1904 шера Шаро-Чеберлойски района Химой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Химой яхача юрта ваьхав, 3 шу суд яьй.

Хажиев Абдулсалам, 1907 шера Шаро-Чеберлойски района Малхчи яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Малхчи яхача юрта ваьхав, 3 шу суд яьй.

Лабазанов Магома, 1901 шера Шаро-Чеберлойски района Хашалдой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Хашалдой яхача юрта ваьхав, 3 шу суд яьй.

Бахтаров, из **Багатаров** Абдул, 1906 шера Шаро-Чеберлойски района Куранчи яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Куранчи яхача хуторе ваьхав, 3 шу суд яьй.

Алиев Магомад, 1891 шера Шаро-Чеберлойски района Ангуч яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Ангуч яхача юрта ваьхав, 3 шу суд яьй.

Муцалгов Лабазан, 1883 шера Шаро-Чеберлойски района Хуландой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Хуландой яхача юрта ваьхав, 3 шу суд яьй.

Ухуев Аба, 1906 шера Шаро-Чеберлойски района Курбандук яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Курбандук яхача хуторе ваьхав, 3 шу суд яьй.

Ухуев Кала, 1897 шера Шаро-Чеберлойски района Курбандук яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Курбандук яхача хуторе ваьхав, 3 шу суд яьй.

Ухуев Аюб, 1912 шера Шаро-Чеберлойски района Курбандук яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Курбандук яхача хуторе ваьхав, 3 шу суд яьй.

Алдамов Каим, 1905 шера Шаро-Чеберлойски района Курбандук яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Курбандук яхача хуторе ваьхав, 3 шу суд яьй.

Алхастов Али, 1874 шера Шаро-Чеберлойски района Чехалдой яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Чехалдой яхача хуторе ваьхав, 5 шу суд яьй.

Лабазанов Юсуп, 1881 шера Шаро-Чеберлойски района Басой яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Басой яхача хуторе ваьхав, 5 шу суд яьй.

Хажиев Ами, 1881 шера Шаро-Чеберлойски района Чедах яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Чедах яхача хуторе ваьхав, 5 шу суд яьй.

Абдулкадыров Магома, 1896 шера Шаро-Чеберлойски района Куб-Аул яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Куб-Аул яхача юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Хамагомадов, из Хамхамахаджиев Мху, 1881 шера Шаро-Чеберлойски района Химой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Химой яхача юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Перцалаев Абдула, 1871 шера Шаро-Чеберлойски района Хашалдал яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Хашалдал яхача юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Умыев Мовтых, 1876 шера Шаро-Чеберлойски района Хакмадой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Хакмадой яхача юрта ваьхав, 3 шу суд яьй.

Розентуль Александр Ихилеевич, 1902 шера МССР г. Бельце ваьв, жугте, парте хиннавац, Вознесенски станице № 2 йолча юкъерча школе болх беш а вахаш а хиннав, 5 шу суд яьй.

Бондарь Серафим Ильич, 1917 шера Орджоникидзевски края, Нагутски станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, Гудермес станце вахаш а электромонтера болх беш а хиннав, 10 шу суд яьй.

Османов Ахмед-оглы, 1889 шера Турци, г. Эрзеруме ваьв, турок, парте хиннавац, Ачхой-Мартановски района сельпо болх беш хиннав, Ачхой-Мартан яхача юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Диднев Ярги, 1909 шера Урус-Мартановски района Валерик яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Валерик яхача юрта ваьхав, 8 шу суд яьй.

Эльбуздукаев Идрис, 1880 шера Урус-Мартановски района Валерик яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Валерик яхача юрта ваьхав, 8 шу суд яьй.

Вухкаджиев Гада, 1903 шера Урус-Мартановски района Валерик яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Валерик яхача юрта ваьхав, 8 шу суд яьй.

Арсамирзаев Абдул-Межид, 1915 шера Урус-Мартановски района Валерик яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Валерик яхача юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Адузов Джамола, 1873 шера Ножай-Юртовски района Ташай яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Ташай яхача хуторе ваьхав, 10 шу суд яьй.

Гетхаджиев Вода, 1883 шера Ножай-Юртовски района Ташай яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Ташай яхача хуторе ваьхав, 10 шу суд яьй.

Элингиреев Тока, 1904 шера Ножай-Юртовски района Ташай яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Ташай яхача хуторе ваьхав, 10 шу суд яьй.

Радуев Гаирби, 1888 шера Ножай-Юртовски района Ташай яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Ташай яхача хуторе ваьхав, 10 шу суд яьй.

Зубайриев Беци, 1872 шера Ножай-Юртовски района Ташай яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Ташай яхача хуторе ваьхав, 10 шу суд яьй.

Мусаев Магомет, 1899 шера Старо-Юртовски района Новый-Юрта ваьв, гIумке, парте хиннавац, колхозхо, Новый-Юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Борнев Нурди, 1885 шера Старо-Юртовски района Новый-Юрта ваьв, гIумке, парте хиннавац, колхозхо, Новый-Юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Васкаев, из **Эскиев** Бача, 1912 шера Даг. АССР Байрам-Аул яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, г. Хасавюрте ваьхав, 10 шу суд яьй.

Тапаев Гапур, 1901 шера Даг. АССР Байра-Аул яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, г. Хасавюрте ваьхав, 10 шу суд яьй.

Сычев Петр Григорьевич, 1907 шера Червленни станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, колхозхо, Первомайски станице ваьхав, 8 шу суд яьй.

Хакимов Ахи, 1882 шера Шалински района Сержень-Юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Сержень-Юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Исламулов Джамалдин, 1880 шера Шалински района Сержень-Юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Сержень-Юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Ватухаджиев Адам, 1887 шера Шали яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Шали яхача юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Магомадов Саид-Али, 1900 шера Шалински район Белгатой яхача юрта ваьв, нохчо, ВКП(б) член, партячейка секретарь, Белгатой яхача юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Идрисов Хадис, 1903 шера, Шалински района Герменчук яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Герменчук яхача юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Кубиев Сипсо, 1909 шера Шаро-Чеберлойски района Куб-Аул яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Куб-Аул яхача юрта ваьхав, 3 шу суд яьй.

Мутузов Хажи, 1901 шера Шаро-Чеберлойски района Химой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Химой яхача юрта ваьхав, 3 шу суд яьй.

Лабазанов Абдурахман, 1881 шера Шаро-Чеберлойски района Химой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Химой яхача юрта ваьхав, 3 шу суд яьй.

Васханов Хусейн, 1895 шера Шаро-Чеберлойски района Хакмадой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Хакмадой яхача юрта ваьхав, 3 шу суд яьй.

Хасиев Амир, 1891 шера Шаро-Чеберлойски района Джангалдой яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Джангалдой яхача юрта ваьхав, 3 шу суд яьй.

Мисирханов Ахмат, 1907 шера Шаро-Чеберлойски района Малхучи яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Малхучи яхача юрта ваьхав, 3 шу суд яьй.

Баташев Магомед, 1871 шера Шаро-Чеберлойски района Шарой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Шарой яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Мачочашев Хеси, 1876 шера Шарой-Чеберлойски района Горчи-Басс яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Горчи-Басс яхача хуторе ваьхав, 3 шу суд яьй.

Авдуев Кучи, 1867 шера Шаро-Чеберлойски района Мелхчи яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Мелхчи яхача юрта ваьхав, 3 шу суд яьй.

(ДIахододар хургда).

Декхарех лоархIабу

Дика дIадоладаьд карара шу «Сунженское» яхача ремонтно-технически предприяте (РТП) коллективо. Хьалхарча квартале трактораш тоалра план 110 процент, хьайбаш леладеча фермашта гIулакх дара план 108 процент кхоачашъяьй цо. Иштта лоархIаьй из районерча боахамашта эшаш йолча оатхалашца Iалашо яра оттадаьча декхарех а.

Предприяте тоаю ДТ-75, Т-150, К-700 яха тракторащ. Ховш махиллара, боахамий механически мастерскешка царна ремонт е низкъале да. ХIаьта укхаза лаьрхIа база я из дара.

— Хьалхарча кхаь бетта декхараш тIехкхоачашдьаьдале а, — йоах РТП начальника Жилин Алексей Александровича, — дукхагIйола оатхалаш тоъаш ца хилар бахьан долаш, дIадахача Iай а укх бIаьсти а паргIатта садаикха йиш йолаш хиннадац тхо. ХIара ерача дийнахьа тха предприяте штаба заседане вIашагIбеттал районерча боахамий инженерни служба кулгалхой, болхлой. Цига хул республика «Агросервиса» викал а. Дувцар цаI хул — мичара Iалашъергья оатхалаш? Дукха йорт етта езаш хул из дош къоастадара.

Новкъа хеташ дувц ремонтно-технически предприяте начальника Нохч-ГIалгIай «Агросервиса» кулгалхоша мехка тайп-тайпарча заводашкара хьакхухьийта оатхалаш дIаекъача озабезамаш деш хиларха. Цхьадолча боахамашка маэшша йолаш хул уж, кхычахьа — бекъа накха.

Дале а, халонашта ка ца луш, кхычарна масал гойташ къахьегаш ба укхаза токарь Плотников Михаил, слесарь Зубков Горан, наладчик Пантелеев Михаил, дуккха кхыбараш.

М. МУРАТОВ.

КЪИЗАЛ

гучаювлийт вай уллувра мискей къеи нах ца зувш

Iа. Бийса. Ваьде а дегI дувладеш шийла а я. Са футтаройна санна, автомашина еха а еха, сецар. Гонахьа оарцагIдала цхьа дийна дегI дац. Машина сецача моттигера кIезига дIаховаьлча, аз гаьннара зийра юстара латтача цхьан цIагIара хьайоагIа сердал. Со тIавода цу сердала. Герменчук яхача юрта йисте, Джалка хин берда тIа латт из цIа. НаIарах хIама тох аз. Фатагенаца йоагаю лампа бе а йоаллаш, хьаараьлар цIен нана. Цо лампа а сегаш, машина тоа а яь со дIавахар. Из дар цхьа шу хьалха.

Цу хана сона хацар цу цIагIа даха бераш дегагIозле, ираз, берал доацаш диссалга, цу чу бараьтта шера электрически лампаш сега йоацилга, цар цIаккха а телевизор, радио, холодильник хинна йоацилга. Сона хацар бокхача дезало дулх, лаьтта, шура, бIарга ца гуш бетташ доахилга.

Цхьабакъда, бIаргагора кхыдар: йоккхий портфелаш бе йоахна бераш. Сона дага а дацар, биззалца хьалдаа тух-сискал доацаш хиларах уж бераш гIелденна а тишденна а долга, къелон лазарашен хIалакбаь, новкъостал де йиш яраша тесса бита уж лелилга. Хацар вай йнзача, дийшача заман цу тайпара хIама нийсдала йиш йий.

Къел. Фуд из? Вераш меца хиларал саготагIа, унзарагIа кхы фу хургда лаьттан тIа?

Цу хаттарашта жоп лахар духьа кхаьчанзар со цу цIагIа. Со воалавир дега лазаро. ХIаьта сона дайна сурт ла хала долаш дар

Коа маьлха зIанараша хьатела йIовхал лувцаш, ловзаш шин йиIиг йоалл. Со бIаргавайча, цу миноте гулдаь латтача улгашта тIехьашка лечкъар уж, тIавеначa сагаца къамаьл тоссадалийта лоархIа ца беш. Цар бIаргашка кхерамеи цецбаларен мара кхы хIама довизар сона. Хеталора, арахьара тIавена саг царна дукхьашха гуш ва, аьнна. Амма, из иштта дацар. Царна бIаргабайнаб дукха нах: белаш а, деташ гIоздаьнна а, ираз долаш а. Итташ, бIаьш нах тIехьабувл машинашца цар цIен юхе гIолла. Шеко яц, царна юкъе хургба бошта новкъостал де кийча бараш а. Амма, хьанна дагахургда цу цIагIа нах бах, аьнна. Ков а карт а йоацаш, цхьаь, лоам дIакхесса гIала санна, латт эIамига цIалг. Цу тайпарча хьалашка вахаш вола саг наха ада волаваларах, корта чубаха, хIама бе башха ца хеташ леларах бехк боаккхилга а дац.

Сона дагабехар массехк шу хьалха Ханассе хьунашка корабаь старовераш. — ЛыковгIар дезал. Цивилизацена бIаьш километраш гаьна, кIоаргача тайге чу бахаш корабир уж экспедицена. Геттара хала тоссадалар, йоах, царца хьалхара къамаьл.

Цунна таралесташ да укхазара сурт а, Герменчук яха тайга еце а, цу цIеннеи юртан цхьа километр мара юкъ еце а. Цхьабакъда, юрта Совета председатела-м из километр, чакхвала йиш йоаца хьу, санна дIаэтта хинна хила езаш я.

Шоай моастагIа во тIакхачар дехаш лоамароша оалаш хиннад: «Венна дIаваллалца пIенош де дезаш хилва хьо». Из эггара боккхагIа бола сардам хиннаб Цу тайпара хIама да укх вай исторецара дар а. Лаьтта дIадекъача комиссес ХасеновгIар дезала участок еннай. Ссуда даккха вIаштIехьдаьннад цIен наьна. ХIаьта а цIа хьалде миштта карагIдаргда, нагахьа санна кирпишк хьу, цемент, гIум, жагIа ца хилча?

Юрта Совета председатела ше кулг яздича деррига даь ваьлча санна хет. Ссуда дIадалийталий, цIа хьалдар шун бала ба яхаш, санна. Цхьабакъда, цунна зе дарг дацар, аьнна, хет вай халкъа къаьнара дика традици дагаехача. Вакъахьа децарий, юрта Совета председателан Х. Ахмадова бошта цIа хьалде новкъостала белхий бича?

Нанна новкъостал далла хьалхийна воккхагIвола воI ВахIид эскаре гIулакх деш ва. ШоллагIвола воI — Висит нийлагIча классе деша вагIа. Инжарий Инситан Яхитан бархIалгIча классе ух. ХIаьта эггара зIамегIйола Рада — пулевой классе. Цхьайолча хана кIираш а бетташ а юкъагIдоах берашна школе ца долхаш. ХIана аьлча, тIадувха барзкъа е кога гIирс боацаш бус уж.

— ВахIид дIакхаьчалца мукъагIа ура йолаш дIалелалове-м хIама дацар, — яхаш ший бала кодабу цIен нанас Любас.

Из къахьегаш я город Грозне автодорожни участке. Болх цхьаьккха дича а бита йиш яц цун. ХIана аьлча, дезал кхаба кхы саг вац. Оарц да а моттиг яц. ДидалагIа шу ца дезала ца — ХIарон кхелха. Из болх беш вар «Шалинский» совхозе. Бакъахьа, кхелха дукха ха ялалехьа массанена а вицвелар. Халахете а, дезала пенси вIаштIехьдаккха а саг кораваьзар.

Иштта бахаш ба-кх ХасеновгIар. Къе-миска. баькъа бахаш ба шоай кхерага дIа а Iема. Фу дергда? Саг дIаIам моллагIча вахарга а.

— Баркал Герменчукски юкъерча школа хьехархошта, цар мукъагIа хьалдоац тхо. — йоах Любас. — Дукха ха йоацаш цар 87 сом деннад тхона.

Педагогически коллективо дай-ноаной комитето уйла а яь соцам бир из новкъостал кхоачамболаш да, аьнна. Цхьабакъда, новкъостал цхьан бера лаьрхIа мара даьдац.

ГIо эшарий спискана цхьаьккха бер юкъедахийта карагIдаргдацар-те хьехархой, ХасеновгIар виъ дезалхо ма вий шун школе деша вагIаш? — хетт аз школа профкоме.

— Тхона дикагIа хов хьанна а мел а дала деза, — жоп делар профкома председатела Ю. Сайханова, — Бошта 200 сом луш тийннад, хIаьта ах бой долаш дисарашта 87 сом лу.

Аз кхетадаьчох, ах бо лоархI даьх е наьнах цхьа саг дийначох. Хьажал шо, малагIа дош да дагадехар: «ах бо»! Хила йиш йий ах лазар, ах сагото, ах жожагIате? Хьанна дагаденад из дош?! Сендухьа дувцаргда из, нагахьа санна цу коалор е хьехархо, моттигерча Iаьдала викал е къахетаме юртахо чуваьнна ца хилча? Гештде йиш йолаш хIама дий из?

Ер материал кийчъялехьа балхара чувоагIаш со дега чIоагIа новкъа долаш хьийжар Iаьдала а наха а дицденнача цу цIенга. Цунах сона бохам баьлар. Цу цIен юхе гIолла тIехьъювлача машинаша гIеттабу дом цIен тховна, кораштa, гаьнашта тIабужар. Аз кхетадечох, цу демо вай бувцача дезалан юртан юкъе пордув оттадаьд. ХIаьта а теша лов къахетам котбаргхиларах. Наьха къахетам боккха ма бий...

С.-М. БАШИРОВ,
«Коммунизма байракх» яхача Шалински районни газета болхло.

СССР ДОСААФ ЛОТЕРЕЯ

СССР ДОСААФ-о дукхача тайпара беча балха юкъе зIамига моттиг лацац ДОСААФ-а лотереяс. Цу лотереяна тIагIолла хьаIайнача ахчах цхьадола дакъа дешарен спортивнии база хьалъярга, чIоагIъярга дIадохийт. ТIом хилалехьа хьалхагIа толаме чакхъяьккхар миллиард сомал тIех ахча хьахинна 16 лотерея. Цу ахчах 800 миллион сом дIадахийтар самолеташ, танкаш хьаярга, Шеча Эскара эша специалисташ кийчбарга. Осовиахима системе йиллар 150 аэроклуб, 10 планерни школа, 240 планерни станци, 1500-нел совгIа планерни кружок, 600-нел тIех парашютни вышка. 121 эзар летчик, 122 эзар парашютист, 27 эзар планерист, 2,5 миллион «Готов к ПВХО» яха значкист, 2 миллионал совгIа «Ворошиловский стрелок» яха значкисташ кийчбир. 7 миллионал совгIа бола Осовиахима членаш шоай лоIаме фронте бахар. Даьхе къонахчел долаш лораеш хилар Нохч-ГIалгIайчен осовиахимовцаш Советски Союза Турпалаш Ш. С. Абрамов, Б. Н. Аршинцев, И. А. Бейбулатов, Х. Ч. Дачиев, А. Идрисов, А. Д. Иодис, П. М. Крутов, Х. Н. Нурадилов, И. Ф. Сергеев, Г. Г. Агамиров, И. Н. Заболотный, ТIема Сийлен ордений кавалераш Н. М. Дудин, А. Е. Шило, кхы дукхха барaш а.

ТIом чакхбаьнначул тIехьагIа ДОСААФ-а лотарея 1966 шера денз хIара шера 80 миллион сома кхаж техаб. Лотарея средствай цхьадола дакъа дIадохийт спорта технически военно-прикладной тайпаш дегIадоаладара, дешарен спортивни база хьалъярга. 200 миллион сомал дукхагIа мах бола кхаж техаб, цунна 41600 автомобиль, 213.440 мотоцикл, 794 миллион сома маьха товараш юкъе а долаш. ДОСААФ-а лотерея средствай чотагIа Нохч-ГIалгIайчене хьалъяьй Грозненски, Сунженски, Гудермесски автошколаш, Шалински спортивни клуб, областной стрелкови клуб, спорта хи тIара ДЮТШ, областной модельни клуб, кхыйола сооруженеш. Дикка средствaш дIайохийт Герзацарча Низашта специалисташ кийчбарга, спортивни техника эцарга. ДОСААФ-а дешара заведенешнара дийша баьнараша Даьхе лораяра шоай конституционни декхар дизза кхоачашду. Хи тIа кемаш хахкара, парашютни, топ кхоссара, радиоспорта, мотоспорта, мотобола спорта хьалхара моттиг яккхара РСФСР-ен СССР-ен хиннача яхьашка дикка доккхий толамаш даьхар, хIаьта Виктор Шумаков оборони общества исторе чухь Нохч-ГIалгIайчене эггара хьалха хи тIа кема хахкара дунен халкъашта юкъерча класса СССР спорта мастер хилар.

ДОСААФ-а лотереях боккха кхаж бера Нохч-ГIалгIайченерча цхьабоий. 1989 шера «Волга» ГАЗ-24-10 яха автомобилаш яьхар Ачхой-Мартанен Наурски районашка бахача наха, «Жигули» ВАЗ — 2109 яха автомобилаш город Грозне, Урус-Мартанен Надтеречнин районашка бахача наха, «Запорожец» — 968М яха автомобиль яьккхар Наьсарен районе вахача саго.

СССР ДОСААФ-а ши тираж хургья: «Волга» — ГАЗ-24-10 яха 320 автомобиль, «Жигули» ВАЗ-2109 яха 320 автомобиль, «Таврия» ЗАЗ — 1102 яха 640 автомобиль, «Урал» ИМЗ—8103 яха, «ИЖ-Планета-5» яха 960 мотоцикл, «Минск-15М», «ЗИЛ» яха 1280 холодильник, дукхха хIамаш ютта машинаш, электропылесосаш, магнитофонаш, бос бола а IаьржакIай бос бола а телевизораш, фотоаппараташ, кхыйола хIамаш, хIаьта иштта 300 сомага кхоачаш ахча доаккхаргдолаш кхаж тохаргба.

ДОСААФ лоторея билетий ши тираж хургья 7 июле Кировеи 15 декабре Бакуи.

Кхаж шуга хьежаш ба!

П. БОРИСОВА,
ДОСААФ обкома инструктор.

«Вай бер» — иштта цIи йолаш я Москве Красни Пресне выставочни зале дукха ха йоаццаш хьайнйлла выставка. Вайцига эггара хьалха иштта шера хьахьокхаш я наннеи беран эша хIамаши предметаши. 50 совгIа йолча итальянски фирма шоай продукце образецаш енай Москве. Выставке дакъа лоацаш я Главкосмос, даймехка кооперативаш. Барзкъаш, ловзоргаш, хоза арахийца книжкаш, берий кхача, гигиена предметаш, медицински оборудованн, берашта лаьрхIа компьютераш — уж хьахьокхаш я «Евроэкспорт» яхача итальянски компанеца цхьана «Экспоцентро» вIаштIехьъяьккхача экспозице.

СУРТА ТIА: экспозицега хьожача хана.

В. СОЗИНОВА сурт.
(ТАСС фотохроника).

Берашта лаьрхIа...

Книжкай фондаген цигара книжкаш кхухьача берий дукхалгеи диллача Грозне йоккхагIчарех цаI я А. П. Гайдара цIерагIа йола берий республикански библиотека. Пхийтта эзар бер да цун книжкаш деша кхухьаш. Цун Iохайна книжкаш, журналаш деша зал я. Библиотеке деша доагIача берашта эшаш дола книжка харжа гIо-новкъостал деш ба библиотекарий опыт лакха йола болхлой. Верригa а 30 саг ва цига берашта гIулакх деш.

Планага хьежжа дукха болх бу библиотекараша. Масала, цар кийчъяй «Хойтеш хьона бакъдар», «Дийцдалийта йиш яц 1944—1957 шераш» яха выставкаш. Цар берашта йовзийт 1944 шера Нохч-ГIалгIай къаманца сталински режимо лелаяь къизал, хIаьта Казахстане, Киргизе бахача цхьаболча наха вайнаха даь новкъостал.

Берий библиотека коллективо Iалам лорадарах йола конференци йир. Цига хьийха бар Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университета, Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен пединститута, Iалам лорадара общества викалаш. Конференце даьхкадар школашкара дукхха бераш. Конференце дийцар Iалам лорадеш де деза гIулакх, цу хьакъехьа берашта шоаш дулургдар, Iалам лорадеш де дезараш дувцаш хьехараш дир.

Конференце яьяр берашта Iалам довзарах фу хов хьожаш викторина. Конференце а викторине а гучадаьлар берашта Iалам дукха дезаш хилар, бераша безаме ладувгIар Iаламах долча дувцарашка, Iаламах долча дукха хаттараш нийсса жоп делар цар.

Библиотеке боккха терхам тIабохийт зIамигача читателашта профориентаци яра.

Библиотеке хул дешархой тайп-тайпарча специалисташца вIашагIкхетараш. Цига дувц торговле, медицина, халкъа образоване, халкъа боахама кхыча доакъой балхах лаьца.

Иштача вIашагIкхетарашца берашка уйла яйт вахаре шоашта къахьегама никъ харжара.

Къона читателаш библиотеке тIаувзара цун болхлоща «Юность» яхача кинотеатре фильм дIадоладале хьалха къонача зрителашта дувц шоай библиотеках. Цига берий кхетам лакхбара, знанеш шеръяра шоаш деча гIулакхех.

Цул совгIа, библиотекана гонахьарча берий бешамаш бахе царна книжкаш тIара фаьлгаш, безаме дувцараш дувц. Цу мероприятеша дезадолийт зIамигача берашта книжкаш.

Библиотеке керда дена литература довзийташ премьераш ю. Масала, иштта А. Миловске «Песнь Жар-птицы» яха керда книжка довзийтар. Цу книжка тIа дувцача халкъа дезача денох, обрядах, традицейх дийцар берашта.

ХIанз библиотеке кийчъеш я технически литература выставка, цига берашта довзийтаргда технически прогрессах дола хIамаш. Къаьстта теркам тIабохийтаргба вай ханара чоалхане техника, компьютераш, электронни техника йовзийтара.

Бераш школашка дешаш долча хана санна доацаш, уж ахкан каникулий беттащка дукхагIа хул библиотека болхлоша царна деш дола гIулакхаш.

Библиотека хIанз кийчлуш я уж гIулакхаш дара. Каникулаш йолча хана пионерски лагерашка а библиотеке а бергболча балха хIанзлехьа а план оттаяй.

Пионерий лагерашка цигарча воспитателашца цхьана фестивалаш, литературни викторинаш, читательски конференцеш, диспуташ ергья. Лагерашка библиотека передвижкаш ухийтаргья.

Т. МАЛЬСАГОВА.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

Оарц дех!

ХЬАЙБАШ ДОАЖАДЕ МОТТИГ ЙИТАЯЦ

Тха Экажкъонгий-Юрта йисте ба цхьа боккха гув. Бахача наха дукхача хана ленз Ачамбоарз оал цунах. Укхаза массаза а доажадаьц юртахой доалахьара хьайбаш, лайзад тха бераш. Деррига дIадаьлча а, наха салоIа моттига яр укхаза. Цига даим дIалийхкад юрта бахача АлбогачиевгIар, ХидриевгIар, КациевгIар, СакаловгIар, ЭкажевгIар, АльдиевгIар, МержоевгIар, МаузагановгIар, КостоевгIар ХашагульговгIар, МужехоевгIар доалахьара хьайбаш.

Цхьабакъда, тIа-тIа доахан даржара а берашта ловзара а кIезигагIа моттиг юсаш латт Ачамборза гонахьа. ХIана аьлча, моттигерча Совета а совхоза а пурамийца доацаш, цигара лаьтташ хьалувцаш боахк цхьабола нах.

Оаха дех, ерригача юрто пайда ийбеш лелаю из моттиг цу наха мукъаяккхийтар. Лаьтта дезаращта кхычахьара хьакъоастаде деза из. Ачамборз дIабаьккхача мича доажадергда оаха тхоай хьайбаш,- иштта леладе деза уж?

А. Албогачиев, К. Албогачиев, М. Хидриев, М. Кациев, Х. Кациев, С.-Х. Экажев,
Назрановски района Экажкъонгий-Юрта бахараш.

Кагий нахи мехкарийи!

Ленина ордени Даймехка тIема I-ча степена ордени лелаеча «Грознефть» объединене базерча
Грозненски № 4 йолча юкъерча
профессионально-технически училища
кагий нахи мехкарийи деша хьех

Укх профессех Iомабергболаш:

1. Мехкдаьттен газн йоаккхача эксплуатационни тохамен буpув тохача бурув деттачун гIонча, электросварщика болх бе а Iомавеш.
2. Буровойшта гIулакх деш вола электромонтер.
3. Электрогазосварщик.
4. Слесарь-авторемонтник.
5. Химически анализа лаборант (мехкарий).
6. Топограф-геодезист.
7. Мехкдаьтта доаккхача оператор.

Училище дIаэц 9—11 класс яьккха бола кагий нахи мехкарийи, иштта эскаре гIулакх даьчул тIехьагIа запасе баьха бIухой а, 1, 2, 3 шера дешаргдолаш.

«Грознефть» яхача объединенена лаьрхIа кадраш кийчъю училище.

Училище дешача юкъа дешархой мах боацаш Iалашбу баракъашца, кхачанца, учебникашца. Производственни практика чакхйоаккхача хана шоай специальностах болх барах даьккхача ахчах 50 процент дIалу дешархошта. Училище дешаш йоаккхаш йола ха балха стажа юкъе йодаш я. Мехкарашта лаьрхIа училище хьайийлай барзкъаш тега, пазата хIамаш хьае Iомабеш йола курсаш. Училище болх беш я кхы масайтта кружоки спортивни секции. Кхычахьара хьатIабаьхкараш, Iе моттиг йоацараш Iалашбу дика тоаяь йолча общежитеца. Юкъера школа чакхъяьккха барашта 30—45 сомага кхаччалца стипенди лу. Училище кхо курс яьккха экзаменаш дика дIаенна болча кагирхошта юкъера образовани хиларах дола тешали профессех квалификаци яларах дола документи лу. Училище йистеяьккхараш болх бе хьожабу Грозне а, цун доазол араьха а.

Училище деша дIаотта безам бараша директора цIерагIа укх тайпара документаш дIалу: заявлени, дийша хиларах дола тешал, характеристика, 086-у формагIа йола медицински справка, вахача моттигера справка, ваь хиларах дола тешал, 3х4 боарамагIа дола 6 сурт.

Хьамсара доттагIий! Дувла тха училище деша! Из йистеяьккхача лакха квалификаци йола болхлой хургда шо.

Училища адрес: г. Грозный, Октябрьский р-н, 12 участок, телефон 9-54-43-04, 9-54-41-02.

Училище дIаккхача йиш я №№ 13, 25, 24 йолча автобусашца «12 участок» яхача остановке кхаччалца дIавахача.

ТЕЛЕПРОГРАММА

ШИНАРА
24 АПРЕЛЬ
I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.30 — «ДоттагIий» яхача документальни фильма премьера.
8.45 — «И музыки прекрасные мгновенья» яха концерт.
9.10 — «Два несовершенных человека» яха художественни фильм (Китай).
10.25 — «Берегите тетю Шуру» яха документальни фильм.
10.55 — Из хиннад... хиннад...
11.25 — Берий сахьат (французски метта урокаца).
12.25 — Коллаж.
12.30 — Ха. ТСН.
15.30 — ТСН.
15.45 — «Бжалий» яхача халкъа музыка ансамбло дIалокх. Нальчикера передача.
16.20 — «Следствия и причины» яха документальни фильм.
17.10 — Лаьттан бераша сенах лехх.
18.00 — ДIа-хьа вахара кхерамзле.
18.30 — Ха. ТСН.
19.00 — Из шоана мог.
19.45 — 9-гIа студи.
20.45 — В. Третьякова кулгал а деш СССР Паччахьалкхен камерни оркестр ловз.
21.00 — Ха. ТСН.
21.30 — Актуальни интервью.
21.40 — Бокихийчарна лаьрхIача мультфильмай премьера. пионат. Сборни Чехословаки —
21.55 — Хоккей. Дунен чемСборни СССР Швейцарера трансляци.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Iилма-довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Географи. 8-гIа класс.
9.05 — Французски мотт. Iомабу 1-ра шу.
10.05 — Французски мотт. Iомабу 2-гIа шу.
10.35, 11.35 — Истори 7-гIа класс.
11.05 — Эрсий мотт (21-ча апреле хинна передача юхагойтар).
12.05 — Документальни фильм.
12.45 — «Шовданаш».
13.15 — «Странный брак» яхача телефильма юхагойтара сеанс. 2-гIа сери.
14.25 — Ритмически гимнастика.
15.50 — «Турпалхочоа лаьрхIа низга» яха художественни фильм 1-рен 2-гIен сереш.
18.05 — «Спасибо! — Пожалуйста!» яха передача.
18.35 — Информационно-публицистически программа.
19.15 — Хоккей. Дунен чемпионат. Сборни Швеци — Сборни Канада. 2-гIен 3-гIен периодаш. Швейцарера трансляци. Перерыве (19.50) — Бийса даьхьала хийла шун, бераш!
21.00 — «Белый табун» яха документальни фильм.
21.20 — Юхь дукхьала. НЛО: кхайна ца яь визит. 3-гIа передача.
22.00 — СССР Лакхехьарча Совета сессе.

КХАЬРА
25 АПРЕЛЬ
I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — Лаьттан бераша сенах лехх.
9.20 — Хоккей. Дунен чемпионат. Сборни Чехословаки — сборни СССР. Швейцарера передача.
11.20 — Документальни фильм.
11.55 — «СелаIад» халкъа кхоллама телепрограмма VIII Дунен халкъашта юкъера фестиваль. Б. Феоктистова дIалокх (СССР).
12.30 — Ха. ТСН.
15.30 — ТСН.
15.45 — Эрсий халкъа инструментий Свердловски кагирхой оркестр ловз.
16.10 — Компьютерацара диалог.
16.55 — Документальни фильма премьера.
17.30 — Берий сахьат (английски метта урокаца).
18.30 — Ха. ТСН.
19.00 — Iаьдал — Советашка. Грузера политически хьал. Дакъа лоацаш ва Грузи КП ЦК секретарь В. Гургенидзе.
19.30 — Кинопанорама.
21.00 — Ха. ТСН.
21.30 — Коллаж.
21.35 — Футбол. Товарищески встреча. Сборни Ирланди — Сборни СССР. Ирландера передача.
22.25 — Актуальни интервью.
22.35 — Футбол. Товарищески встреча Сборни Ирланди — Сборни СССР.
23.35 — «Любовь и весна» яха концерт.
23.50 — ТСН.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Документальни фильм.
8.35, 9.35 — Физика. 9-гIа класс.
9.05 — Немецки мотт. Iомабу 1-ра шу.
10.05 — Немецки мотт. Iомабу 2-гIа шу.
10.35, 11.35 — Музыка. 5-гIа класс.
11.05 — Iилма-довзийтара фильм.
12.05 — Документальни фильма премьера.
12.30 — «Солнцеворот» дIалокх РСФСР заслуженни артистка Л. Рюминас.
13.10 — «Странный брак» яхача телефильма юхагойтара сеанс 3-гIен 4-гIен сереш.
16.40 — Телефильмаш.
17.20 — Информационно-публицистически программа.
18.00 — СССР Лакхехьарча Совета сессе. Перерыве (20.00) — Бийса даьхьала хийла шун, бераш!

ЕРА
26 АПРЕЛЬ
I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — Футбол. Товарищески встреча. Сборни Ирланди — Сборни СССР.
10.15 — Мультфильм.
10.25 — Никъ берий клуб.
11.25 — Берий сахьат (английски метта урокаца).
12.25 — Коллаж.
12.30 — ТСН.
15.30 — ТСН.
15.45 — «Эрсий халхар» яха халхара самодеятельни ансамбла концерт.
16.35 — Iилма вестник.
17.20 — Татарски халкъа иллеш дIалокх К. Хайрутдинова.
17.45 — «...16 шу даланзен бокхагIен».
18.30 — Ха. ТСН.
19.00 — Коллаж.
19.05 — Бокихийчарна дола мультфильмаш.
19.15 — Хоккей. Дунен чемпионат. Сборни Чехословаки — Сборни Швеци. 2-гIен 3-гIен периодаш. Швейцарера трансляци.
21.00 — Ха. ТСН.
22.00 Хоккей. Дунен чемпинат. Сборни СССР — Сборни Канада.
00.30 — ТСН.

II ПРОГРАММА

00.00 — «Чернобыль» яха 24 сахьата йола телемарафон я эфире.
18.30 — Информационно-публицистически программа.
19.00 — «Чернобыль» яхача телемарафона дIахододар.

ПIАЬРАСКА
27 АПРЕЛЬ
I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.30 — Хоккей. Дунен чемпионат. Сборни СССР — Сборни Канада.
10.15 — Кинопанорама.
11.45 — «...16 шу даланзен бокхагIен».
12.30 — Ха. ТСН.
15.30 — ТСН.
15.45 — Свердловски оперне... хьех шо.
16.35 — Социализма проблемаш. Реальности перспективаши.
17.20 — Мультфильм.
17.30 — Коталон 45 шу дузаш. Документальни фильм.
18.30 — Ха. ТСН.
19.00 — Мультфильм.
19.10 — «Дипломатически йоаца беседаш» яха Великобритани кхыча мехкашкарча гIулакхий министра Д. Хэрда дакъа лоаца передача.
19.30 — Илли-90.
21.00 — Ха.
21.30 — Коллаж.
21.35 — Взгляд.
23.20 — Документальни фильм.
00.30 — ТСН.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Iилма-довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Вайна гонахьара дуне. 2-гIа класс.
8.55—9.55 — Iилма-довзийтара фильм.
9.05 — Английски мотт. Iомабу 1-ра шу.
10.05 — Английски мотт. Iомабу 2-гIа шу.
10.35, 11.35 — Истори. 8-гIа класс.
11.05 — Iилма-довзийтара фильм.
12.05 — «Дом отца твоего» яхача телефильма юхагойтара сеанс. 1-ра сери.
13.25 — Документальни фильм.
14.15 — Ритмически гимнастика.
14.45 — А. Дворжак. № 8 йола соль мажора симфони. ГДР Телевидени Берлински симфонически оркестра концерт.
17.10 — «Деррига а сага духьа» (гIалгIай меттала). Телефонаш: 22-26-68, 22-93-92, 22-01-65.
18.00 — ХIара мехатана — тидам (нохчий меттала).
18.30 — Информационно-публицистически программа.
19.10 — «Хилийта адамаш дина» яха Урус-Мартановски маьждигера репортаж (нохчий меттала).
20.00 — Бийса даьхьала хийла шун, бераш!
20.15 — Информационни программа.
21.00 — Тхо долча хьоашалгIа енай МВД НГIАССР — «Детектив» яха театра-студи.
21.30 — Спорт массарна а.
21.45 — Волейбол. Дунен тIарча лигай хьалхле. МаIанах. Сборни СССР — Сборни Голланди.

ШОАТТА
28 АПРЕЛЬ
I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — Документальни фильм.
9.05 — «Завтра выйдешь?» берашта дола фильм.
10.10 — «Отголосии старины» яха концерт.
11.00 — «Даха, Лаьтта!»
12.30 — Ха. ТСН.
15.30 — ТСН.
15.45 — РСФСР музыкальни фольклор.
16.30 — «Дальний Восток» яха киножурнал.
16.40 — «Образ» яха старшеклассникашта йола литературни передача.
18.00 — «Партнер» яха коммерчески вестник.
18.30 — Ха. ТСН.
19.00 — «Меридианы дружбы» яха Дерригача дунен тIарча гаргарло тессача городашта хетадаь концерт.
19.30 — Мультфильм.
19.40 — «Два бойца» яха режиссера Л. Лукова фильмаш (1943 ш.).
21.00 — Ха. ТСН.
21.30 — Телескоп.
21.55 — Хоккей. Дунен чемпионат. Финальни группай команда матч. Швейцарера трансляци.
00.30 — ТСН.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Iилма-довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Истори. 6-гIа класс.
9.05 — Итальянски мотт.
10.05 — Iилма-довзийтара фильм.
10.35, 11.35 — Истори. 9-гIа класс. XIX бIаьшерен 70 — 80 ш.ш. болхлой гIовттар.
11.05 — Маман, папан сон. (24 апрелера юхагойтар).
12.05 — «Дом отца твоего» яхача телефильма юхагойтара сеанс. 2-гIа сери.
13.15 — «Иллена дIаденна, вахар...» дIалокх РСФСР халкъа артистка А. Стрельченко.
13.55 — Документальни фильм.
14.20 — «Ваш выход, артист». Елена Ласько.
17.05 — «Циклон» яха телефильм.
17.25 — Вайн юкъара гIайгIа (нохчий меттала). Телефонаш: 22-26-68, 22-93-92, 22-01-65.
18.25 — Киножурнал.
18.35 — Информационно-публицистически программа.
19.15 — Нохчийн халкъан узамаш (нохчий меттала).
20.00 — Бийса даьхьала хийла шун, бераш!
20.15 — Хоккей. Финальни группай команда матч. Швейцарера передача.
21.55 — «Бухарестский паспорт» яха художественни фильм. (Румыни, 1938 ш.). (Дукххьашка).

КIИРАНДИ
29 АПРЕЛЬ
I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.30 — «Спортлото» тираж.
8.45 — Документальни фильм.
9.15 — Мультфильм.
9.35 — Хоккей. Дунен чемпионат. Финальни группай команда матч.
11.35 — Н. Калер ловз (скрипка).
12.30 — Ха. ТСН.
13.00 — ДIа а локх халха а йоал къонал.
13.15 — Коталон 45 шу дузаш. «Так и будет» яха художественни фильм. 1-рен 2-гIен сереш.
15.30 — ТСН.
15.45 — Мультфильм.
16.15 — СССР халкъа артистка Н. Архиповой концерт.
16.45 — Коталон 45 шу дузаш. Документальни фильма премьера.
17.15 — Юрта сахьат. Панорама.
18.30 — Ха. ТСН.
19.00 — «Йиниги ломен» яха мультфильм.
19.15 — «Супер ограбление в Милане» яха художественни фильм. (Итали) Дукххьашка.
21.00 — ТСН.
21.30 — «Массехана а хургдолчун уйлаш». КIиранден нравственни проповедь.
21.45 — П. И. Чайковский 100 романс.
22.05 — Футбольни обозрени.
22.35 — «КВН-90». Днепропетровски Паччахьалкхен университетен Киевски политехнически институтен командаш вIашагIкхет.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Мультфильмаш.
8.45 — «Встреча с «Магией» яха телеочерк.
9.15 — Союзни республикай кинопублицистика. «Пострижение» яхача документальни фильма премьера.
9.45 — «Бухарестский паспорт» яха художественни фильм. (Румыни 1983 ш.).
10.50 — Документальни фильм.
11.40 — «Семеро смелых» яха субтитрашцара художественни фильм (1936 ш.).
13.10 — «С Любовью к России» яха Н. Осипова цIерагIча Паччахьалкхен академически эрсий халкъа оркестра концерт.
14.05 — Коллаж.
14.10 — Мурванидзе Теймуразаца довза.
14.30 — «Советская Россия» яха видеоканал.
17.05 — «Шуна, бераш» журнал «СтелаIад» (нохчий меттала).
17.25 — Йий-теш сердало культура цIеношка?» (гIалгIай меттала).
18.25 — Информационно-публицистически программа.
19.00 — Футбол. СССР чемпионат. «Шахтер» — «Спартак». Перерыве (19.45) — «Бийса даьхьала хийла шун, бераш!
20.50 — «Орамаш» (нохчий меттала).
21.35 — Н. В. Гогола произведени экранизаци. «Женитьба» яха художественни фильм.
23.10 — Бокс. СССР-ен США-н сборни командай матч.
00.25 — «Бийсанара сеанс». «Бармен из «Золотого якоря» яха художественни фильм. (Дукххьашка).

РАДИОПРОГРАММА

24 апрель
ШИНАРА

7.30 «Юртара Iуйренаш».
7.45 Объявленеш.
7.55—8.00 Музыка. Хаоттам.
8.15 Передача программа.
8.20 Республикански газетий обзор.
8.30—9.00 Халкъа музыка концерт (гIалгIай меттала).
9.15 ГIулакх мишта ду шеана (гIалгIай меттала).
9.30 «Къона заманхо» (гIалгIай меттала).
9.50—10.00 Болхлочоа хетар (нохчий меттала).
16.00—17.00 Информационно-музыкальни программа. Радиостудера дукхьала еш йола передача (нохчий меттала).
18.00 Керда хоамаш.
18.10 Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.20—18.40 . Илли доаних ар Сагаипов Iумар (нохчий меттала).

25 апрель
КХАЬРА

7.30 Объявленеш.
7.45—8.00 Музыка. Хаоттам.
8.15 Передачай программа.
8.20 Республикански газетий обзор.
8.30—9.00 Музыка. С. Димаев (нохчий меттала).
11.15 Болх беш да нердача хьалашка (гIалгIай меттала).
11.30 ХIама хьанкхоллара ха.
11.45—12.00 КПСС XXVIII съезда накъадолхаш Парторганизацешка отчеташи хоржамаши.
16.00—17.00 Информационно-музыкальни программа. Радиостудера дукхьала еш йола трансляци (гIалгIай меттала).
18.00 Керда хоамаш.
18.10 Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20—18.40 Халхара мелодеш (нохчий меттала).

26 апрель
ЕРА

7.30 ДоагIаш деш дола къаьал.
7.40 Объявленеш.
7.45—8.00 «Эздел» (гIалгIай меттала). Погода.
8.15 Передачай программа.
8.20 Республикански газетий обзор.
8.30—9.00 Литературен искусствои (нохчий меттала).
11.15 Депутата позици (нохчий меттала).
11.30 Доал доацарий адресаш.
11.45—12.00 Болхлочоа хетар (гIалгIай меттала).
17.15 Передачай программа. Хаоттам.
17.16 «Музыкальни культура дегIайоалаяра наькъаш» яхача циклацара передача (гIалгIай меттала).
18.00 Керда хоамаш.
18.10 Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30—19.00 Халкъа мелодеш (нохчий меттала).

27 апрель
ПIАЬРАСКА

7.30 «Юртара Iуйренаш».
7.45 Объявленеш.
7.55—8.00 Музыка Хаоттам.
8.15 Передачай программа.
8.20 Республикански газетий обзор.
8.30 Сийлахь-йоккхача Коталон 45 шу дузаш. Лепаш ба дошо седкъа (нохчий меттала).
8.50—9.00 «ДоттагIал». ГIумкий меттала передача.
11.15—12.00 Хьалхалаттача коллективна портрет (нохчий меттала).
17.15 Передачай программа. Хаоттам.
17.16 «Юртара вахар» (гIалгIай меттала).
17.31 «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
17.46 Армянски халкъа музыка концерт.
18.00 Керда хоамаш.
18.10 Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30—19.00 Илли доаних Дагаев Валида (нохчий меттала).

28 апрель
ШОАТТА

7.30 «Юртара вахар» (нохчий меттала).
7.45 Объявленеш.
7.55—8.00 Музыка. Хаоттам.
8.15 Передачай программа.
8.20 Республикански газетий обзор.
8.30—9.00 Iуйрийнара концерт (нохчий меттала).
9.15 ТIехьабусараш хила йиш яц.
9.25—10.00 Концерт (гIалгIай меттала).
15.30 Нохч-ГIалгIай радион телевиденен инструментальни ансамблеи солистийн концерт.
16.00 — 17.00 Информационно-музыкальни программа. Радиостудера дукхьала еш йола трансляци.
18.00 Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.10 Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.20—18.40 «Кагирхойн хан» (нохчий меттала).

29 апрель
КIИРАНДИ

7.30 Передачай программа.
7.35 Республикански газетий обзор.
7.45—8.00 КПСС XXVIII съезда накъадолхаш. Парторганизацешка отчеташи хоржамаши (гIалгIай меттала).
8.15—9.00 Моаршал да шуга.
11.30—12.00 КIирандийнахьара музыкальни программа.
15.15—15.3 «Дешархо» (нохчий меттала).
16.00 Литературни Нохч-ГIалгIайче.
16.30 Керда хоамаш.
16.40 Керда хоамаш (нохчий меттала).
16.50—17.00 Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
17.00—18.00 Москва.
18.00—19.00 «Иллеца доттагал йоаттадерашта» яха концерт (нохчий меттала).

ТХА АДРЕС: 364907. г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 22-45-57; редактора заместитела — 22-85-07; бехктохама секретара — 22-84-68; отделий: партийни вахара — 22-53-12, промышленностеи транспортеи — 22-75-81, 22-65-01; юрта боахама — 22-47-84, 22-90-66; культура — 22-64-73, 22-75-78; письмой — 22-85-64; машинописни бюро—22-89-51; корректорски — 22-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907. г. Грозный, ул. Маяковского, 92, Телефоны: редактора — 22-45-57; заместителя редактора — 22-85-07; ответственного секретаря — 22-84-68; отделов: партийной жизни — 22-53-12, 22-54-04; промышленности и транспорта —22-75-81; 22-65-01; сельского хозяйства — 22-90-66; 22-47-84; культуры — 22-64-75; 22-75-78; писем — 22-85-64; машинописное бюро — 22-89-51; корректорская — 22-89-88.

Газет арадувл шинареи. ереи, шоаттеи деношка

СФ00100. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1431.